МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії і практики перекладу з англійської мови

СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ МЕДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ ПРИ ДУБЛЮВАННІ КІНОСТРІЧОК (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ ТЕЛЕСЕРІАЛУ «ДОБРИЙ ЛІКАР»)

Кваліфікаційна робота
на здобуття ОС «магістр»
студента ІІ року навчання
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська)»,
ОПП «Художній переклад з англійської мови, літературне редагування та менеджмент перекладацьких проектів»
Гліба РОМАНЧУКА

Науковий керівник:
к.філол.н., доцент кафедри
теорії і практики перекладу з англійської мови
Богдана КОЛОДІЙ

«Допущено до захисту»
Протокол № 8 кафедри
теорії і практики перекладу з англійської мови
ННІФ від 07.04.2023

Завідувач кафедри _____**Людмила СЛАВОВА**

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП **4**
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади дублювання кінострічок медичного жанру **9**
1.1 Дублювання як тип аудіовізуального перекладу 9
1.2 Дублювання в Україні 12
1.3 Технічні стандарти дублювання 16
1.3.1 Синхронізація 18
1.3.2 Автентичні та реалістичні діалоги 19
1.3.3 Зв'язність зображень та слів 19
1.3.4 Достовірний переклад 21
1.3.5 Чітке звучання 22
1.3.6 Акторська майстерність 23
1.4 Специфіка відтворення медичного дискурсу 25
1.5 Особливості перекладу мови лікаря 29
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1 **33**
РОЗДІЛ 2. Технічні стандарти в перекладі медичного телесеріалу «Добрий лікар» на матеріалі українськомовного озвучення **35**
2.1 Синхронізація 35
2.2 Зв'язність зображень із текстом 36
2.3 Достовірний переклад 38
2.4 Автентичні та реалістичні діалоги 40
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2 **42**
РОЗДІЛ 3. Стратегії і тактики перекладу медичного телесеріалу «Добрий лікар» на матеріалі українськомовного озвучення **44**
3.1 Класифікації стратегій і тактик перекладу медичного телесеріалу «Добрий лікар» 44
3.2 Відтворення ідіоматичних виразів 47
3.3 Відтворення медичної термінології 60
3.4 Відтворення евфемізмів і дисфемізмів 63
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3 **73**
ВИСНОВКИ **75**
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ **79**
SUMMARY **86**

ВСТУП

Медичний переклад є важливою складовою галузі охорони здоров'я, що дозволяє медичним працівникам спілкуватися та ділитися інформацією з пацієнтами, колегами та дослідниками в усьому світі. Цей тип перекладу може мати різні форми, включаючи письмовий та усний переклад, кожен із яких має свою історію, особливості та тактики.

Письмовий медичний переклад передбачає відтворення медичних текстів, таких як історії хвороб пацієнтів, статті медичних досліджень, інструкції до ліків та звіти про клінічні випробування, цільовою мовою. Ця галузь має багату історію, що сягає давніх часів, коли фахівці перекладали грецькі та латинські тексти арабською, а потім європейськими мовами в середньовіччі. У сучасну епоху медичний переклад стає все більш важливим, оскільки прогрес у дослідженнях і сфері охорони здоров'я змусив медичних працівників і дослідників обмінюватися інформацією та знаннями, долаючи мовні та культурні бар'єри. Письмовий медичний переклад вимагає глибокого розуміння медичної термінології та концепцій як вихідною, так і цільовою мовами, а також знання культурного та правового контекстів, у яких використовуються медичні документи.

З іншого боку, усний медичний переклад передбачає обмін медичною інформацією та спілкування між працівниками та пацієнтами, які розмовляють різними мовами. Ця форма медичного перекладу має ключове значення для ефективної комунікації та забезпечення того, щоб пацієнти розуміли свій медичний стан, варіанти лікування та інструкції щодо ліків. Історію усного медичного перекладу можна простежити до ранніх днів медичної практики, коли перекладачі допомагали лікарям спілкуватися з пацієнтами, які розмовляли іншими мовами. Нині усні медичні перекладачі повинні мати спеціалізовану підготовку та знання медичної термінології та етики, а також здатність швидко й точно працювати в умовах високої емоційної напруги.

Важливість медичного перекладу, як письмового, так і усного, неможливо переоцінити. Точний медичний переклад несе в собі ключове значення для того,

щоб медична інформація була доступною для пацієнтів і медичних працівників у всьому світі, незалежно від мовних бар'єрів. Це має вирішальне значення для сприяння ефективній комунікації, просування медичних досліджень і надання найкращої допомоги пацієнтам. Медичний переклад вимагає спеціального досвіду та знань і відіграє життєво важливу роль у наданні високоякісних медичних послуг у всьому світі.

Наша робота розглядає медичний переклад через призму дублювання. Цей спосіб перекладу з роками стає все більш популярним і зараз широко використовується в індустрії розваг у всьому світі. Процес передбачає зіставлення рухів губ оригінальних акторів із дубльованим діалогом, а також гарантування того, що перекладений сценарій передає очікуване значення та культурний контекст оригіналу.

Однією з головних особливостей дубляжу є те, що він дозволяє аудиторії, яка не розмовляє мовою оригіналу кінофільму чи телешоу, насолоджуватися сюжетом кінострічки рідною мовою. Саме тому цей метод популяризувався в контексті широкого загалу, оскільки дозволяє локалізувати продукт для різних ринків і регіонів. Дубляж також має перевагу в тому, що дозволяє зберегти оригінальну звукову доріжку та звукові ефекти, залишивши емоційне навантаження оригінального твору.

Історія дублювання почалася з ранніх днів кіно, коли німі кінострічки супроводжувалося живою музикою. Із розвитком кіноіндустрії та запровадженням звукових технологій процес дубляжу став більш поширеним, особливо в Європі, де часто випускалися багатомовні версії фільмів для міжнародного прокату. Сьогодні дублювання є головним компонентом глобальної медіа-індустрії, де спеціалізовані студії дубляжу та кваліфіковані професіонали працюють над тим, щоб фільми та телешоу були доступними для аудиторії в усьому світі.

Актуальність обраної теми полягає в тому, що дублювання медичних фільмів та телесеріалів різними мовами дає змогу поширювати цю інформацію серед ширшої аудиторії та може допомогти подолати мовні та культурні бар'єри.

Крім того, пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення Росії на територію України стали наочним прикладом того, наскільки важливою є точна та своєчасно надана медична інформація. Популярність дубляжу кінострічок медичного жанру продовжуватиме зростати, оскільки світ стає все більш глобалізованим і різноманітним.

Новизна роботи — тематика та матеріал, а саме телесеріал «Добрий лікар» (Good Doctor) у жанрі медичної драми, що містить в собі унікальні лексеми, а також специфічні культурні елементи та притаманну медичному дискурсу емоційну тональність, які потребують ретельно підібраних стратегій і тактик в перекладі українською мовою.

Об'єктом роботи є медичний переклад при дублюванні англомовних кінострічок українською мовою.

Предметом роботи є технічні стандарти дублювання, стратегії і тактики перекладу на основі мовних одиниць: ідіоматичних виразів, медичної термінології, евфемізмів та дисфемізмів, а також відтворення лінгвостилістичного, культурного й емоційного потенціалу телесеріалу «Добрий лікар» у перекладі українською мовою.

Метою роботи є визначення технічних стандартів, а також стратегій і тактик медичного перекладу при дублюванні телесеріалу «Добрий лікар», які дозволяють зберегти оригінальне лінгвостилістичне забарвлення.

Для досягнення мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

- проаналізувати вітчизняні дослідження дублювання;
- дослідити технічні стандарти дублювання;
- виділити специфіку відтворення медичного дискурсу при дублюванні кінострічок;
- зосередити увагу на стратегіях і тактиках адаптації іноземних кінострічок медичного жанру до україномовних реалій;
- проаналізувати технічні стандарти та стратегії і тактики перекладу існуючого україномовного дубляжу до обраного серіалу;
- виявити та проаналізувати емоційну тональність медичної термінології в

обраному матеріалі;

- визначити найкращі перекладацькі прийоми та техніки відтворення мовних одиниць при дублюванні кінострічок медичного жанру;

Методологічною основою нашого дослідження є наступні види аналізу:

- *теоретичний метод аналізу* для дослідження праць, які стосуються дублювання та медичного дискурсу;
- *компаративний метод аналіз***у** з метою порівняння українськомовного дубляжу й оригінальної звукової доріжки телесеріалу «Добрий лікар»;
- *дескриптивний метод аналізу* з метою класифікації особливостей дублювання медичного дискурсу, а також дослідження стратегій і тактик дубльованого перекладу телесеріалу «Добрий лікар»;
- *кількісний метод аналізу* з метою підкріплення наших знахідок статистикою.

Теоретична значущість роботи полягає в тому, що аналіз досліджень у сфері дублювання кінострічок медичного жанру зробить внесок у подальше вивчення медичного дискурсу як процесу дублювання.

Практичне значення нашого дослідження полягає в результатах, які можна використовувати в процесі написання студентських кваліфікаційних робіт, а також для розвитку таких сфер, як перекладознавство, аудіовізуальний переклад, дублювання, медичний дискурс. Наша робота також робить внесок у дослідження культурного й емоційного аспектів медичних фільмів, прагматики медичного дискурсу, а також унікальної лексики та термінології, що характерні для обраного жанру кінострічок.

Структура кваліфікаційної роботи: наше дослідження містить в собі вступ, три розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел, довідкові джерела, список ілюстративного матеріалу, список скорочень та анотацію.

У **вступі** обґрунтовується актуальність роботи, висвітлюється наукова новизна, встановлюється об'єкт та предмет дослідження, вказується мета і завдання, окреслюються методи аналізу, а також розкриваються теоретична

значущість і практичне значення роботи.

У **першому розділі** ми формуємо теоретичне підґрунтя для нашого дослідження. Цей розділ охоплює такі підрозділи: дублювання як тип аудіовізуального перекладу; дублювання в Україні; технічні стандарти дублювання; специфіка відтворення медичного дискурсу; особливості спілкування медичного персоналу.

Другий розділ складається із дослідження дотримання технічних стандартів дублювання на матеріалі українськомовного перекладу телесеріалу «Добрий лікар». Аналізовані технічні стандарти охоплюють синхронізацію, зв'язність зображень і тексту, достовірний переклад і автентичні та реалістичні діалоги.

У **третьому розділі** ми досліджуємо стратегії і тактики медичного перекладу при дублювання кінострічок на матеріалі українськомовного перекладу телесеріалу «Добрий лікар». У цьому розділі ми досліджуємо такі питання: відтворення ідіоматичних виразів; відтворення медичної термінології; відтворення евфемізмів.

У **висновках** підбиваються підсумки наших досліджень і наводяться результати аналізу стратегій і тактик медичного перекладу при дублюванні кінострічок та телесеріалів.

Новизна здобутих у роботі результатів полягає в тому, що дослідження, зосереджуючись на медичному перекладі в галузі дубляжу, надає емпіричний аналіз різних мовних одиниць телесеріалу, застосовує на практиці усталені перекладацькі теорії та забезпечує порівняльну оцінку оптимальних стратегій і тактик перекладу. Результати дослідження поповнюють існуючу базу знань про аудіовізуальний переклад і надають цінну інформацію як для дослідників, так і для практиків у галузі медичного перекладу та дубляжу.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади дублювання кінострічок медичного жанру

1.1 Дублювання як тип аудіовізуального перекладу

Аудіовізуальний переклад — це академічна концепція, що повільно проникає як на старий, так і на новий ринки постпродукції звуку та зображення, для яких цей термін раніше був невідомий, не кажучи вже про саму практику перекладу. Згодом той самий термін почав використовуватися в більшості європейських мов: *traducciôn audiovisual, traduction audiovisuelle, traduzione audiovisiva, audiovisuelles Übersetzen* [21]. Це свідчить про чітке визнання терміну, принаймні академічними колами, в яких раніше були популярні інші тимчасові терміни, як-от кінематографічний переклад, переклад фільмів, переклад для телебачення, екранний переклад, підпорядкований переклад, медіа-переклад або мультимедійний переклад [21]. Аудіовізуальний переклад є загальним терміном, на відміну від письмового та усного перекладу; іншими словами, він не входить до тієї ж низки, що й юридичний переклад, науковий переклад, медичний переклад, літературний переклад тощо, оскільки аудіовізуальні тексти можуть охоплювати будь-які теми, які розглядаються різними спеціалізованими галузями перекладу. Це термін, який охоплює як усталені, так і новаторські лінгвістичні та семіотичні трансформації аудіовізуальних текстів [43]. Деякі відповідні професійні практики, такі як переклад реклами, переклад коміксів або локалізація відеоігор, нещодавно приєдналися до цього великого переліку методів перекладу та були включені до складу мультимедійного перекладу. Дубляж – лише один зі способів перекладу аудіовізуальних текстів. Субтитри є іншим основним способом аудіовізуального перекладу, і він використовується в багатьох країнах по всьому світу [43]. Сьогодні на ринок аудіовізуального перекладу проникають нові види субтитрів, як-от супертитрування для опери та театру, а також розпізнавання мовлення [61]. Однак, найдавнішими родичами субтитрів були інтертитри або титульні картки [43, с. 26], які, на думку вказаних авторів, були частиною відзнятого друкованого тексту, що з’являвся між сценами німого кіно.

Озвучування охоплює експерименти з частковим дубляжем, що використовується для дублювання головних героїв фільму (зазвичай чоловічий голос для чоловічого персонажа та жіночий голос для жіночого або дитячого персонажа, хоча іноді для дубляжу дитячих персонажів використовується саме дитячий голос), тоді як інші другорядні персонажі дублюються закадровим (або двоголосним) озвученням — англійською voiceover [35]. Закадрове озвучення — це ще один тип озвучування, коли оригінальна доріжка вихідної мови аудіовізуального тексту накладається на іншу доріжку, на якій записані перекладені діалоги цільовою мовою, щоб обидві доріжки можна було прослухати одночасно. Зазвичай переклад лунає через кілька секунд після оригінальних голосів, які звучать із значно нижчою гучністю. Закадрове озвучення — це найпоширеніший режим дублювання, який використовується для відтворення документальних фільмів, інтерв'ю та рекламних роликів. Цей підхід використовується, коли голосовий актор читає переклад або додатковий текст, який потім накладається на оригінальну аудіодоріжку. У деяких інших країнах, особливо у Східній Європі, його також вживають для озвучування художніх фільмів і серіалів. Він також відомий як одноголосний переклад, особливо популярний у Польщі — jednogłosówka, або також szeptanka — шепіт і wersja lektorska, wersja z lektorem, тобто версія з читачем, де використовується лише один голос (lektor — читач) для всіх героїв фільму. Ним користуються також у Болгарії, Чехії. Войсовер не обов'язково є різновидом озвучування. Це також «невидимий голос, що звучить на аудіодоріжці в таких сферах, як радіо, телебачення, кіно, мультимедіа чи бізнес» [67], але є ширшим визначенням терміну. Дикторський текст — це просто голос за кадром, який озвучує узагальнений переклад. Вільний коментар є різновидом озвучування та дубляжу, в якому комік маніпулює перекладом з гумористичними цілями та додає озвучені жарти чи смішні коментарі. Синхронний переклад на кінофестивалях є ще одним підвидом аудіовізуального перекладу, хоча сьогодні він набагато менш поширений через нові технологічні досягнення, які дозволяють швидко робити переклади доступними.

Інтернет приніс нам більш демократичний вибір у способі «споживання» аудіовізуальних текстів. Доступність нових технологій перетворила аматорський дубляж і субтитрування в реальність. Фансабінг — це субтитрування фанатами серіалів, фільмів або мультфільмів (особливо аніме) перед їхнім випуском у цільовій країні [25, с. 26]. Паралельне визначення можна дати фандабінгу, вітчизняному озвученню трейлерів і мультфільмів, які ще не потрапили до країни шанувальників. Незважаючи на незаконний статус цієї діяльності, шанувальники завантажують кінострічки та використовують комп'ютерні програми дубляжу (Windows Movie Maker, DubIt, Divace Lite та Divace Solo, Video Rewrite, VirtualDub, Pinnacle Systems тощо [44], багато з яких є у вільному доступі в Інтернеті), щоб стерти оригінальну звукову доріжку та записати альтернативну за допомогою власного голосу та мікрофона. Вони перекладають діалоги, записують їх і синхронізують перекладену доріжку із артикуляціями акторів. Результати роботи є далекими від професійних, оскільки у фандабінгу всі персонажі та голоси озвучуються однією людиною, а саундтрек (спецефекти та пісні) взагалі втрачається. Фандаби створюють фанати для фанатів — а іноді й просто для розваги — у спробі подолати мовні бар'єри оригінальних текстів і популяризувати продукти з обмеженим розповсюдженням цільовою мовою.

Нові пристрої та жанри вимагають нових складних способів аудіовізуального перекладу — комбінації форматів, що вже існують, (тобто дубляж + субтитри тощо). Дублювання та субтитрування поступово долучаються до локалізації відеоігор, хоча й із помітними відмінностями від звичайного дубляжу та субтитрів [33]. Рекламні ролики також можуть бути дубльовані та субтитровані для забезпечення більш широкого охоплення аудиторії, надаючи інформацію про продукт або послугу різними мовами. Веб-мультфільми зазвичай дублюють, тоді як вебінари — семінари чи лекції, що проводяться через Інтернет — і навчальні відео, як правило, озвучують. Проте всі ці нові жанри можна частково дублювати та субтитрувати одночасно. Комікси та сканляція (англ. scanlation, scan + translation — «сканування» + «переклад», тобто переклад коміксів [29] мають багато спільних рис

аудіовізуального перекладу, найпомітнішою з яких є те, що вони вважаються підпорядкованим перекладом [48] або перекладом, який має бути виконаним із повагою до смислів, переданих переважно зображеннями — наприклад, цільовий текст має вписуватися в простір оригінальних бульбашок коміксу.

Отже, всі ці способи перекладу аудіовізуальних текстів можна класифікувати за двома широкими категоріями: дублювання та субтитрування, тобто текст або якимось чином озвучується, або він якимось чином має субтитри.

1.2 Дублювання в Україні

В Україні кіноперекладу, зокрема дубляж, малодосліджений і зазвичай про нього йдеться лише у статтях. Комплементарних досліджень дублювання як різновиду кіноперекладу в Україні не проводилось. Однак, українські науковці, такі як О.Н Кулик, І.В Софієнко, О.І Гридасова та О.М Журба, допомогли пролити світло на історію, якість і вплив дубляжу в Україні [13; 2]. Їхні статті сприяли кращому розумінню ролі дубляжу в українському суспільстві та культурі, а також викликів і можливостей, пов’язаних із цим процесом.

Історія українського дублювання починається з 1950-х років, коли стали доступними перші іноземні фільми. Відтоді практика дубльованого перекладу значно еволюціонувала, відображаючи зміну культурного та мовного ландшафту України.

На початку розвитку дубляжу в Україні іноземні фільми перекладали переважно російською мовою, оскільки вона була домінуючою мовою в Радянському Союзі. Українська мова не була в пріоритеті, а студій українськомовного дубляжу в країні на той час не було. Через це український глядач постійно перебував у просторі російськомовного дубляжу іноземних фільмів і серіалів. Наприкінці 1980-х років репертуар кінотеатрів був на 99 % російськомовним. Навіть фільми українських кіностудій транслювали саме в російськомовному варіанті.

Після здобуття Україною незалежності від Радянського Союзу в 1991 році статус української мови почав змінюватися. З’явились українські студії дубльованого перекладу, а українськомовне дублювання стало більш

поширеним. Проте у багатьох випадках російськомовний дубляж залишався домінуючим, оскільки російська мова все ще була основною. До 1995 року в усіх пострадянських країнах діяло ембарго на прокат американських фільмів через відсутність належного закону про боротьбу з піратством. Пізніше в Україні набув чинності закон про авторське право, тому ембарго було знято. Нарешті запрацював ринок кінопрокату. Щоправда, тоді весь дубляж створювався російською мовою. Таким чином, після здобуття незалежності ситуація не дуже змінилася. Тоді в інтелектуальних колах точилися суперечки щодо необхідності українського дубляжу, але не отримали розвиток у майбутньому.

У ті роки українську мову можна було почути лише на телебаченні. На замовлення телеканалів студії дублювали іноземні фільми та серіали. Так, у 1996 році на телеканалі ICTV транслювався американський сітком «Альф». Історія про кумедного прибульця сподобалася глядачам, зокрема й завдяки гарному українському перекладу О. Негребецького.

На початку 2000-х років ситуація знову почала змінюватися. Частково це було зумовлено змінами в політичному ландшафті країни, оскільки український народ прагнув відстояти свою незалежність і сприяти використанню української мови у медіапросторі. Ще один популярний серіал — «Друзі» — переклали українською. Українцям сподобалася кумедна історія шістьох молодих людей. Крім того, завдяки зусиллям перекладачів і акторів озвучення наша аудиторія змогла дивитися нові телесеріали майже одночасно з американськими глядачами.

Зрештою, хороший переклад дуже часто прикрашає оригінал. Особливо, коли є потреба в локалізації конкретних жартів та прагненні зробити фільми чи серіали доступнішими для місцевої аудиторії. Тут не завадить звернути увагу на український дубляж сатиричного мультсеріалу «Сімпсони».

Перекладачі вирішили серйозно підійти до справи і адаптували жарти до реалій України. Вони висміювали як актуальні проблеми, так і справжніх політиків. Наприклад, в одній серії фігурує такий собі український мафіозі Віктор. Українці легко побачать в ньому тодішнього президента Віктора

Януковича. Актори дубляжу вирішили ще більше підкреслити цю схожість і «змусити» героя говорити з притаманним акцентом.

Між іншим, актори цього варіанту перекладу зробили величезний внесок. Наприклад, Ю.М Коваленко на прізвисько «Доктор Звук» озвучив 23 героїв мультсеріалу. Він двічі потрапляв до Книги рекордів України.

2006 рік став переломним для українського дубляжу. Саме тоді Кабінет Міністрів видав постанову, що зобов'язувала українські компанії дублювати всі іноземні фільми українською мовою [12]. Передбачалося, що перехід буде поступовим: у 2006 році не менше 20% фільмів мали бути дубльовані українською мовою, а з 1 липня 2007 року — не менше 70 %. Рішення сподобалося українським кінопрокатникам, які напряму працювали з великими голлівудськими компаніями. Але підрозділи російських прокатних компаній були дуже незадоволені. Права на стрічки вони купували безпосередньо у росіян. Звичайно, наявність українського дубляжу не входила в їхні інтереси.

Зокрема, в тому ж 2006 році в українському прокаті з'явився мультфільм «Тачки». Стрічку переклав Олекса Негребецький, який свого часу відзначився українським дубльованим перекладом до фільму «Альфа». А озвучували головних героїв актори Остап Ступка, Ольга Сумська, Юрій Коваленко, Олександр Ігнатуша та Андрій Середа. Знайомство з українським дубляжем не стало провальним, оскільки після виходу стрічки виявилося, що українська версія на 15% успішніша за російську [3]. Лише в Києві та Харкові більше цікавилися російським варіантом. Така ситуація зокрема виникла через те, що в багатьох місцевих кінотеатрах більшу перевагу надавали російськомовному перекладу. Він транслювався у прайм-тайм. При цьому глядачів Донецька та Дніпра зацікавила українськомовна версія.

Не можна впевнено сказати, що всі новинки глядач відразу почав дивитися українською. Так, у 2006 році лише сім із двадцятки найкасовіших іноземних фільмів були дубльовані українською мовою. Це були такі фільми, як «Пірати Карибського моря: Скриня мерця», «Казино Рояль», «Парфумер: Історія одного вбивці», «Диявол носить Prada», «Сезон полювання», «Ерагон» і згадані вище

«Тачки», що не так уже й багато. Лише у 2008 році кінопрокатники серйозно перейшли на українську [3].

Сьогодні дублювання українською мовою стало досить поширеним. Українською можна дивитися як популярні блокбастери з мільйонними касовими зборами, так і нішеві фільми, що орієнтуються на більш витончених глядачів, які не надто люблять масове кіно. А для особливих поціновувачів існують сеанси мовою оригіналу з українськими субтитрами. Також українською дубльовано старі фільми, прокат яких давно закінчився — однак глядачі настільки полюбили цю класику, що вони не проти ще раз подивитися улюблені фільми на великому екрані.

Розвитку українського дубльованого перекладу сприяють також онлайн-платформи. Так, американська стримінгова та продакшн-компанія Netflix почала співпрацю з двома українськими дубляжними студіями Postmodern Postproduction і Tak Treba Production. Відколи Netflix запустив свою платформу в Україні у 2016 році, лише кілька фільмів і серіалів мали українські субтитри, тоді як жоден продукт не був доступний із українським озвученням. Але тепер Netflix стане доступнішим для українців, які не знають англійської мови. За даними Postmodern Postproduction, вони озвучили сотні фільмів для великих студій по всьому світу. Деякі з їхніх останніх робіт включають бойовик «Тенет» і екшн-комедію «Джентльмени».

У 2017 році українська громада зареєструвала петицію з проханням до українського представництва Netflix, а також його конкурента Amazon Prime Video (який офіційно не працює в Україні) забезпечити дублювання і субтитрування українською мовою. Відтоді петицію, опубліковану на платформі Change.org, підписали понад 94 тисячі людей [3].

Загалом історія дубляжу в Україні відображає зміну культурного та мовного ландшафту країни. Якщо раніше домінував російськомовний дубляж, то в останні роки акценти сильно змістилися на українськомовний переклад, що особливо помітно з початку повномасштабного вторгнення. Із появою професійних студій дубльованого перекладу та професійних акторів

озвучування якість українськомовного дублювання значно покращилася, що зробило його основним варіантом перегляду кінострічок для українських глядачів в Україні та за її межами.

1.3 Технічні стандарти дублювання

Тексти підпорядковуються певним правилам або жанровим умовностям у певній культурі та часі. У будь-якому тексті відсутність очікуваного елемента може бути сприйнята читачем як негативний механізм. Відсутність синхронізації в дубльованих фільмах або телесеріалах у культурі, для якої синхронність є нормативною або регламентованою, наприклад, може перетворити продукт на комерційний провал. Так само макрожанр аудіовізуальних текстів також має певний канон. Перекладені аудіовізуальні продукти (фільми, телевізійні серіали, мультфільми чи документальні фільми) мають відповідати певним особливим технічним умовам, які допомагають аудиторії впізнавати їх і дивитися певним чином, максимізуючи їхній успіх.

Розрив із конвенціями чи каноном і відсутність передбачуваних елементів не обов'язково призводять до порушення комунікації; вони можуть стати жанровою інновацією, яка може бути успішною або повністю провальною, залежно від історичних умов, що впливають на аудиторію. Однак, ці відхилення мають певні обмеження, які ми визначимо в цьому підрозділі.

Із точки зору синхронії ми розглянемо елементи, що переважають в дубльованих художніх творах в аудіовізуальному ландшафті XXI століття.

У реципієнта можуть виникнути певні питання: що очікує аудиторія від дубльованого аудіовізуального продукту? Який тип дисхронії [30], тобто відсутності синхронності, що найнегативніше оцінюється аудиторією? Що глядач не помітить? Що є найбільшою перешкодою для точного сприйняття аудиторією повідомлення? Відповіді на ці питання поінформують перекладача про норми, що домінують в аудіовізуальному перекладі та зокрема в дубляжі. Після визначення норм у певній цільовій культурі та в певний момент часу їх необхідно порівняти зі стандартами якості та рекомендаціями, визначеними корпораціями та фахівцями. Таким чином можна перевірити, чи відповідають

норми цим стандартам якості та чи дотримуються вони консолідованих історичних умовностей.

Відомий у світі перекладу та лінгвістики іспанський науковець Діас Сінтас, який спеціалізується на субтитруванні, закадровому перекладі та дублюванні, присвятив свій посібник із субтитрування стандартам якості в галузі аудіовізуального перекладу, взявши за відправну точку повагу до ідеального одержувача [26]. Європейська асоціація досліджень екранного перекладу (англ. ESIST) також інтенсивно працювала над пропозиціями щодо нормативного низки стандартів якості для субтитрів, один із яких був затверджений у 1998 році. Діас Сінтас і Алін Ремаель — відома бельгійська перекладачка, яка зробила значний дослідницький внесок у галузі субтитрів і аудіовізуального перекладу уклали низку можливих стандартів якості, в тому числі встановлені ESIST [25].

На цьому тлі даний підрозділ пропонує деякі ідеї щодо стандартів якості дублювання. Однак, досягти консенсусу щодо переліку норм непросто, оскільки вони неминуче суб'єктивні. Певний дубляж може добре відповідати одним стандартам і бути невдалим для інших. Жодні емпіричні докази не показали, *що* є хорошим дубляжем. Якщо ми хочемо встановити перелік стандартів якості без емпіричних доказів, ми повинні прийняти перспективу ідеального глядача, абстракцію, яка спрощує нашу пропозицію, хоча майбутні дослідження повинні зосереджуватися на різних групах глядачів, як пропонує Р. Майорал, відомий фахівець у галузі лінгвістики, субтитрування та дубляжу, який зробив значний внесок у розуміння міжкультурної комунікації у фільмах і серіалах, коли він посилається на фактори, що враховуються при створенні орієнтованого на аудиторію продукт: її неоднорідність, плин часу тощо [47].

Менше з тим, ми можемо дійти певної згоди щодо низки стандартів, яких слід чітко дотримуватися під час дублювання, а також певних пріоритетів, які слід враховувати, маючи на увазі концепцію ідеального одержувача. Цей пріоритет може бути згрупований у широкі аспекти, які ми розглянемо в наступних пунктах. Дотримання цих аспектів є ключем до успіху дубляжу

фільму чи серіалу, адже вони знаходяться на передньому плані і завжди помітні глядачам.

1.3.1 Синхронізація

Синхронізація (або ліпсінк — англ. lip-sync) як перший технічний стандарт є одним із ключових факторів аудіовізуального перекладу, особливо в контексті дубляжу. Хоча вона часто розглядається як ключова риса дублювання, синхронія є лише одним із кількох важливих аспектів, як-от відтворення усного дискурсу або труднощі перекладу, які виникають через взаємодію між зображенням і словами. Якщо ми подивимося на дослідження ліпсінку, то це питання розглядається як актуальне й дуже важливе [22].

Поза сумнівом, синхронізація має прямий вплив на процес перекладу та сам продукт, і тому їй слід приділяти належну увагу в перекладознавстві, особливо у сфері аудіовізуального перекладу. Синхронізація випробовує всі творчі здібності перекладача. Саме завдяки практиці в навчальному середовищі синхронія може допомогти перекладачеві-стажисту відійти від буквальних концепцій перекладу та зміцнити впевненість у своїй здатності створювати альтернативи, які відходять від вихідного тексту та контексту, щоб зосередитися на функції перекладу та прагматиці.

Дубляж — це добре відомий приклад невидимості перекладу, мистецько-технічної практики, що навмисно замінює оригінальну доріжку діалогу новою доріжкою, на якій записуються репліки цільовою мовою. На відміну від закадрового озвучування, дубльований переклад має відповідати артикуляційним рухам оригінальних акторів. У результаті глядачі цільового продукту чують і дивляться на іноземних акторів, які говорять цільовою мовою.

Синхронізація — це одна з особливостей дублювання, яка полягає в узгодженні оригінальних реплік, артикуляційних рухів вуст і рухів тіла акторів і акторок із перекладеним текстом, а також забезпечення відповідності висловлювань і пауз у перекладі [22].

Дотримання артикуляції акторів на екрані (ліпсінк) і рухів тіла (кінетична синхронія), а особливо тривалості оригінальних висловлювань (ізохронія)

вважається наріжним каменем дублювання; іншими словами, дотримання стандартів синхронії є обов'язковим.

1.3.2 Автентичні та реалістичні діалоги

Написання автентичних і реалістичних діалогів як другий технічний стандарт відповідно до усних регістрів цільової мови передбачає дещо вихід за межі правильного вираження вихідного вмісту цільовою мовою — те, що також є бажаною загальною метою будь-якого перекладу (наприклад, уникнення структурних і лексичних калькувань у перекладі). Переклад коливається між двома полюсами: його адекватністю по відношенню до вихідного тексту та його прийнятністю й еквівалентністю в цільовій культурі. У разі дубльованого перекладу ще одним ключем до високої якості є забезпечення реалістичності, достовірності та правдоподібності цільової мови. Іншими словами, цільовий текст має бути прийнятним відповідно до канонічних стандартів та норм аудіовізуального тексту, перекладеного цільовою мовою. Другою проблемою є фальшивість регістру. Ця проблема стосується не лише дубляжу та субтитрів; у кіновиробництві одним із найпоширеніших недоліків деяких фільмів є штучність їхніх діалогів. [22]

До останніх десятиліть вчені та лінгвісти нехтували усним регістром. Можливо, саме тому телевізійні компанії опинилися в ситуації, за яких вони самотужки повинні були публікувати інструкції для перекладачів.

1.3.3 Зв’язність зображень та слів

Третій технічний стандарт можна сформулювати таким чином: у перекладі має бути узгодженість між почутим і видимим, тобто між словами та образами, а також між внутрішньою зв'язністю сюжету з одного боку та зв'язністю діалогу з іншого.

Цільовий текст має бути зв'язним не лише з семантичної, а й з іконографічної та візуальної точки зору. Підтримуючи мережу понятійних відносин, що лежать у основі дискурса, «ми можемо гарантувати як вірність змісту вихідного тексту, так і загальне розуміння цільового тексту» [23]. Дубльовані діалоги можуть бути незв’язними не лише з лінгвістичної чи

семантичної, а й з іконічної точки зору. Дивно бачити, що навіть сьогодні все ще існують міжнародні проєкти, такі як проєкт MUSA, який мав на меті перекладати фільми за допомогою програмного забезпечення автоматичного перекладу, де діалоги попередньо транскрибуються за допомогою системи розпізнавання голосу. Розробники визнають, що програма автоматичного перекладу не враховує зображення та перекладає транскрибовані діалоги, не звертаючи уваги на зв'язність між діалогом і зображенням.

Видатні лінгвісти та перекладознавці в галузі аудіовізуального перекладу Ремаел, Діас Сінтас і Шоме наводять численні приклади того, як саме технічні обмеження дублювання і субтитрування негативно впливають на зв'язність [60]. Перекладачеві слід брати до уваги зображення не лише як аналогічний компонент, що обмежує процес перекладу, але й також як допоміжний засіб для цих обмежень [45; 46].

Адаптація у перекладі до цільової мови та культури передбачає процес створення цільового тексту, який є зв'язним не лише лінгвістично, а й семіотично, тобто зв'язність усіх знакових систем тексту [23]. Такі технічні вимоги, як опущення слів у субтитрах і синхронізація в дубляжі можуть змусити перекладача знизити ступінь зв'язності цільового тексту. Безіл Хатім і Ян Мейсон, відомі вчені в галузі письмового й усного перекладу, які працюють у Центрі вивчення перекладу в Шотландії при університеті Геріот-Ватт, Единбург, зазначають, що в аудіовізуальному перекладі міжособистісне значення зазвичай втрачається: прагматичні риси, що передаються в семантично порожніх займенниках, знаках питання, фатичних актах і ваганнях, втрачаються в перекладі [34, с. 78–96].

Так само обмеження в дублюванні і субтитруванні передбачають зниження граматичної правильності цільових текстових діалогів, що цільовій аудиторії може здатися дещо дивним. Режисери дубляжу часто наполягають на тому, щоб цільовий текст був добре написаним і легко зрозумілим, без ускладнень і двозначностей. Ця норма настільки сильно впливає на процес, що перекладачі можуть бути змушені слідувати їй навіть тоді, коли діалог вихідного тексту

навмисно, з художньої точки зору, двозначний. Певним чином ми маємо справу з тією самою нормою пояснення, яку запропонував Горіс у своєму дослідженні: прагнення зробити цільовий текст ще більш зв'язним, ніж текст оригіналу, шляхом усунення двозначності та пояснення будь-яких незрозумілих або складних текстів для розуміння фрагментів у вихідному продукті [32].

1.3.4 Достовірний переклад

Четвертий стандарт — вірність вихідному текстові (концепція, яка сьогодні оскаржується в деяких академічних колах), тобто точна й достовірна передача змісту, форми, функції, ефекту вихідного тексту або всього разом, залежно від продукту перекладу. Концепція достовірності має давню традицію в теорії перекладу [40; 51]. Однак, здається, що перехід інтересу від вихідного тексту до цільової культури як точки відліку в оцінці перекладу дещо знецінив позицію поняття достовірності в теоретичній парадигмі дисципліни — точніше, воно розуміється як вірність нормам, що регулюють цільову систему. Якого б значення ми не хотіли цьому надати, нам цілком зрозуміло те, що глядач очікує побачити той самий фільм, який рідною мовою бачить вихідна аудиторія; іншими словами, щоб справжня історія була розказана з точки зору змісту, а також форми, функції та ефекту — і без цензури. Сьогоднішня аудиторія не терпітиме таких явищ, як політична, релігійна чи сексуальна цензура, які, на жаль, були нормою за часів фашистської диктатури Європи. Проте все ще є деякі країни, як-от Китай, куди не імпортуються фільми, що містять насильство, порнографію чи релігійну пропаганду [58, с. 17].

Цензура в перекладі медичних фільмів може значно зменшити рівень розуміння та психологічно-емоційної віддачі у глядачів. Медичні фільми, які передають життєві історії пацієнтів, їхні страждання та труднощі, мають на меті показати глядачам реальність та складність медичної практики, передати емоційну тональність драми головних героїв. Через цензуру можуть бути виключені або змінені найважливіші аспекти кінострічки, такі як технічні терміни, медичні процедури та деталі, які не відповідають культурним нормам або є чутливими для глядачів. Отже, достовірність перекладу та вірність

оригіналові з урахуванням культурних та етичних норм, а також надання глядачам можливості розуміти і відчувати передбачені в оригіналі реалії та емоції є невід'ємною частиною дублювання медичних кінострічок.

Глядач ніколи не погодиться на зміни в сюжетній лінії кінотексту. Однак, варто зазначити, що існують певні девіації, які допускаються при дублюванні кінострічок. До них належать:

- прийнятність лінгвістичної цензури та самоцензури — певною мірою практикується більшістю телевізійних станцій і компаніями дублювання та субтитрування, а також самими перекладачами;
- невідповідні регістри — переклади, які через залучення лексичних і структурних ка́лек із мови оригіналу звучать неідіоматично; часто можна побачити в орієнтованих на підлітковий ринок виробництва;
- масштабні зміни назв деяких фільмів;
- і навіть семіотичні спотворення, викликані використанням у перекладі певних характерних особливостей цільової культури (надмірна адаптація) у типово чужій атмосфері та місці [58, с. 19–22].

Нам залишається визначити, які межі прийнятності аудиторія схвалює, а які відкидає. Художня концепція аудіовізуального простору може розглядатися як корисний параметр у визначенні цих меж: певні аудіовізуальні жанри допускають те, що ніколи не було б прийнятним в інших — надмірну адаптацію та відсутність синхронізації можна частіше побачити в мультфільмах, ніж у художніх фільмах та серіалах, тощо.

1.3.5 Чітке звучання

Інші фактори виходять з-під меж контролю перекладача, сценариста діалогів і навіть режисера дубльованого перекладу. Запис і мікшування перекладених діалогів, створених акторами дубляжу, також спрямовані на досягнення реалістичного ефекту та виконання технічних і акустичних умовностей, що характеризують діяльність дублювання, яка з роками стала традиційною [23]. Це означає, що:

- глядачі не повинні чути діалоги оригінальної доріжки, навіть у формі специфічного паралінгвістичного засобу, як, наприклад, кашлю (коли це трапляється, глядач помічає та відволікається від фільму); цей пункт не стосується закадрової озвучки, оскільки для неї характерна присутність оригінальної звукової доріжки, яка повинна бути тихішою за перекладену;
- діалоги записуються у звуконепроникних студіях, тому їхня акустична якість надзвичайно висока, що дає змогу належним чином сприймати перекладені діалоги; зокрема, у фінальному записі завжди відсутні шуми та перешкоди, щоб звук, який доходить до глядача, був максимально чистим;
- гучність голосу також вища, ніж у традиційному мовленні, щоб полегшити розуміння діалогів — до цього можна віднести лункі, чіткі голоси з жорсткою артикуляцією;
- певні звукові ефекти, такі як реверберація, використовуються у випадках, коли герої стоять спиною до камери або знаходяться на відстані, для створення ефекту легкого відлуння тощо [23].

1.3.6 Акторська майстерність

Останній стандарт охоплює в собі виконання та драматизацію реплік, що також знаходиться поза контролем перекладача та сценариста діалогів. Згідно з умовами, актори та акторки дубляжу повинні грати так, щоб вони не звучали ані фальшиво (переграно), ані монотонно (недограно). Безсумнівно, надмірна акторська гра є одним із факторів, які також змушують глядача перетинати межі прийнятності, про які йдеться в цьому підпункті. Актори дублювання у своєму ентузіазмі драматизувати цільовий діалог або, можливо, через своє походження та театральну освіту, іноді підкреслюють свої інтонації та вимову до такої міри, що, якщо ми чуємо розмову з будь-якого екрана, не знаючи, звідки лунає звук, ми одразу розуміємо, що це діалоги з кінематографу, а не справжня розмова. Вітмен-Лінсен, авторка книги «Крізь скло дубляжу: Синхронізація американських кінофільмів німецькою, французькою та іспанською мовами», у

якій зосереджується на процесі дубляжу американських фільмів різними мовами, пояснює:

«Інтерпретації ролей перебільшені, драматичні, перевантажені емоціями. Голоси звучать фальшиво, театрально і не відповідають мові тіла. Повсякденні розмови розігруються так, ніби вони стосуються трагічної смерті членів родини та початку ядерної війни. Люди ніколи не говорять так, як це уявляють актори дублювання. Критика є виправданою незалежно від того, чи спрямована вона на надмірну чи недостатню акторську гру» (переклад наш) [65, с. 47].

Студії дубляжу деяких країн більше схильні до перегравання, що особливо помітно в серіалах локального виробництва. У будь-якому разі, драматизація діалогів не входить до компетенції перекладачів, хоча вони можуть полегшити процес відігравання, забезпечивши реалістичність усного регістру в діалогах.

Можна назвати й інших теоретиків, які погоджуються з положеннями, висловленими Вітмен-Лінсен. А. Авіла, дослідник у галузі аудіовізуального перекладу, який зосереджує свої праці на дублюванні та субтитруванні, наголошує, що у глядачів є певні очікування, а саме:

1. дубльований переклад буде відповідати оригіналу;
2. ті самі голоси не можна використовувати в одному продукті та в декількох фільмах;
3. слід добре використовувати технічні ресурси — які, як згадувалося раніше, виходять за межі компетенції перекладача [18].

Відсутність цих конвенцій, оскільки вони є передбачуваними та умовними, ставить під загрозу точну передачу повідомлення як з точки зору інформації, так і з точки зору естетики. Дійсно, кінцева мета дубляжу — створити правдоподібний кінцевий продукт, який здається справжнім, змушує нас як глядачів думати, що ми є свідками достовірної історії, з легко впізнаваними героями та реалістичними голосами. Експерти галузі стверджують: «Хороший дубляж сьогодні має звучати так, ніби історія створювалася мовою, яку ви чуєте» (переклад наш) [67, с. 219]. Цитоване твердження підкреслює важливість того, щоб дубляж звучав природно і органічно для цільової аудиторії. Якщо дубляж

відтворюється таким чином, що він здається оригінальним, це може поліпшити загальний досвід перегляду.

1.4 Специфіка відтворення медичного дискурсу

Медичному дискурсу присвячено багато вітчизняних і зарубіжних лінгвістичних праць: Р.В. Поворознюк, Л.С. Бейлісон, І.В Жук, Л.М Буренко, Л.І Кравченко, Н.М Білошицька, Ю.І Ткаченко, О.Л Шаповал, Брантон Радескі, Гербест Стюарт [7; 9; 8; 11; 10; 56]. Н.П Литвиненко, українська науковиця, яка досліджує медичний дискурс та переклад медичних текстів, вважає, що, вивчаючи медичний дискурс, можна уявити мовленнєвий образ сучасного лікаря та визначити ефективні способи впливу мовлення на пацієнтів. Ми вважаємо за краще зосередитися на професійній мові медицини, яка неодноразово була предметом лінгвістичних досліджень [8]. Водночас науковців хвилюють концептуальні системи проблем медичного дискурсу.

Безумовно, саме термінологія як носій найважливішої професійної інформації становить основу лексико-семантичного механізму медичної мови. Проте не можна ігнорувати факт того, що у сфері професійної комунікації також з’явилися слова, які виходять за рамки узаконених назв і технічних термінів і мають свою особливість у контексті професійної комунікації. Ця лексика охоплює цілий пласт медичної мови — лексику професійного жаргону або технічний жаргон. Популярність серіалів на медичну та парамедичну тематику, таких як «Добрий лікар» (Good Doctor), «Швидка допомога» (ER), «Доктор Хаус» (House MD), «Клініка» (Scrubs), «Анатомія Грей» (Grey's Anatomy), «Місце злочину» (CSI), сприяла знайомству їхньої аудиторії з медичною термінологією [9].

Привабливість таких шоу пояснюється тим, наскільки невідомою для широкого загалу є сфера медицини. Лікарів шанують як «надлюдей», які здатні лікувати хвороби та виконувати складні хірургічні процедури для порятунку життів. Телесеріали на медичну тематику піднімають завісу, яка відокремлює звичайних людей від лікарів, дозволяючи спостерігати за їхніми буденними справами, побічно брати участь у діагностиці чи операції, тим самим сприяючи

процесу порятунку життів. Тим не менш, ці шоу зображають медичний жаргон як феномен, притаманний виключно «своїм» людям і непроникний для інших, як-от пацієнтів.

Ми обрали один із вищезгаданих телесеріалів, «Добрий лікар», як джерело фактичних даних для дослідження з метою аналізу лінгвістичних аспектів медичного дискурсу, покладаючись на правдоподібність і достовірність, якої прагне сучасна кіноіндустрія.

Ми можемо зазначити значні відхилення від принципу нейтралітету в медичному дискурсі та стверджувати, що для нього характерним є послідовний емоційний тон. Перш за все, це результат взаємозв'язку між медициною та такими фундаментальними людськими поняттями, як життя та смерть.

Тематика медичних текстів може бути емоціогенною, оскільки для тих, хто бере участь у дискурсі, навіть технічні назви речей і фактів, що стосуються здоров'я та життя людини, можуть набувати особистого значення (для пацієнтів) або вказувати на потенційну професійну небезпеку (для лікарів).

Як сукупність унікальних лексичних елементів медична термінологія створює свій унікальний екологічний простір. Людська життєдіяльність проявляється в контексті, відомому як мовний простір. Цей простір може бути як корисним, так і шкідливим для розвитку або якості життя людини, а іноді впливає і на саму природу людини, зокрема лікаря і пацієнта [7].

Для медичних працівників ці терміни є частиною їхньої роботи, показником їхньої професійної діяльності, вони для них унікальні та нейтральні. Однак, ці концепції також можуть викликати емоції у разі, якщо вони негативно чи позитивно пов'язані з конкретною ситуацією, яка стосується питань життя чи смерті пацієнта. Вони стають ще більш емоційно важливими, коли йдеться про здоров'я самого медичного персоналу. Процес адаптації до нових умов, де навіть найпростіші медичні терміни та поняття мають особистісне значення, викликає емоції у пацієнтів та їхніх близьких.

Слід підкреслити, що найважливішим є визначення психологічної атмосфери довіри та відкритості у спілкуванні між лікарем і пацієнтом,

імплементація вербальної та невербальної адаптації комунікантів один до одного, яку дослідники називають «емоційним тюнінгом». На початку консультування лікар повинен «сформувати спільний емоційний центр комунікантів, тобто їхню емоційну згуртованість» [15, 185]. Наприклад, ВІЛ-інфіковані люди, дізнавшись про свій діагноз, впадають у ступор, починають плакати, кричати і навіть кидатися на лікарів, тобто їхня поведінка стає неадекватною, пацієнти втрачають самоконтроль. У цьому разі емоційний тюнінг частково можливий — це залежить від «емоційного інтелекту» лікаря, його емоційної компетентності. Лікар із високим емоційним інтелектом повинен вміти не тільки керувати своїми емоційними імпульсами, а й «читати вербальні й невербальні» емоції пацієнта, його переживання, м'яко регулювати його емоційні стосунки, бути здатним співчувати, співпереживати [15].

Завдання лікаря завжди має полягати у створенні атмосфери взаємної зацікавленості, довіри та розуміння, вирішенні проблем вербальними засобами. Між лікарем і пацієнтом встановлюється «терапевтична співпраця» [14], у якій мова бере безпосередню участь. Ситуація спілкування може змінюватися в залежності від емоційного стану пацієнта.

Медична термінологія як сукупність спеціальних лексичних одиниць створює особливий екологічний простір. Важливість емоцій, виражених мовою людського здоров'я та позитивного самопочуття, визначає важливість емоційної екології. Лікувальна функція мови полягає в тому, що мова впливає на здоров'я і життя людини. У медичному дискурсі емоції, на наш погляд, представлені яскраво, адже здоров'я безцінне, а неправильне вживання медичного терміну впливає на здоров'я людини, погіршує стан хворого, тому медичний термін може бути не екологічним.

Медичні терміни як кластер особливих лексем утворюють специфічний екологічний простір. Терапевтична функція мови полягає в тому, що мовлення впливає на здоров'я та життя людини, а емоційна експресивність — на позитивне самопочуття людини. У медичному дискурсі емоційна тональність проявляється на найвищому рівні, оскільки здоров'я безцінне, а неправильне вживання

медичних термінів завдає шкоди здоров’ю та погіршує стан хворого. Отже, медична термінологія може бути неекологічною.

Оскільки медичні терміни є особистими, вони викликають такі емоції, як страх, агресія, сором тощо. Медичні працівники, які використовують ідіосинкратичні висловлювання, повинні дотримуватися керівного принципу своєї професії: «Не нашкодь».

Використання медичних термінів у медичному дискурсі привертає увагу до лінгвістичної екології як основного механізму регулювання стосунків «лікар-пацієнт», результатом якого є покращення здоров’я пацієнта та прискорення його одужання. Таким чином, медична термінологія відповідає фундаментальним цінностям людини і відображає її емоційне реагування на проблеми життя і смерті. Зважаючи на це, варто зазначити, що під час перекладу медичних текстів іншою мовою слід намагатися якомога точніше зберегти емоційний настрій оригіналу.

Англомовні медичні тексти науково-популярного спрямування написані для більшої аудиторії, отже мають більшу виразність, ясність викладу та переконливість. Вони пропагують імідж здорової людини, а також унікальну низку цінностей і спосіб життя, який його відображає. Можна виокремити такі характеристики науково-популярних текстів медичного дискурсу [8]:

- опис наукових даних надається досить детально;
- вживання великої кількості термінів з обов'язковим поясненням їхнього значення;
- прагнення вилучити точні розрахунки та велику кількість наукових фактів;
- використання різноманітних прийомів (зокрема мовних) для активізації уваги читача;
- прагнення до оригінальності, унікальності.

Синтаксис речень більш спрощений, ніж у наукових медичних текстах, і він набуває більш описового тону. Серед лексичних засобів можна зазначити фразеологічні звороти.

Використання синтаксичних і лексичних засобів у науково-популярних медичних текстах робить читача активним учасником, дозволяючи йому приймати рішення власноруч. Однак, використана термінологія переконує, що для збереження та зміцнення свого здоров'я потрібно діяти зазначеним чином, а не інакшим.

Інструкції з медичного застосування до лікарських засобів здебільшого містять прості або неповні речення з однорідними членами, в яких перелічуються симптоми захворювання або механізми дії препарату. У результаті читач може швидко зрозуміти суть медичної інструкції.

Слід зазначити, що в процесі перекладу текстів такого типу наголос робиться не на іменниках, як у науково-медичних текстах, а на дієсловах, щоб підкреслити ефективність препарату [9].

Стиль науково-популярного медичного тексту може бути емоційно насиченим. Інформація подається у формі діалогу між спеціалістом і пацієнтом. Щоб привернути увагу читача, автори часто використовують емоційну лексику та перифрази. При цьому ці засоби виконують прагматичну, а не естетичну функцію, як у художніх текстах.

Отже, медичні тексти мають унікальну низку лінгвістичних і стилістичних характеристик, що змінюються залежно від функції та призначення тексту. Використання великої кількості спеціальної лексики, абревіатур, прагнення до однозначності та достовірності є основними характеристиками медичної літератури. Саме тому варто зазначити, що переклад медичних текстів є одним із найзатребуваніших і найскладніших видів фахового перекладу.

1.5 Особливості перекладу мови лікаря

Медичний персонал, як і багато інших спеціалістів, у своїх професійних обов’язках бере активну участь у процесі спілкування.

Спілкування — це багатогранний процес встановлення зв'язків між людьми. Освіта, наука, культура, мистецтво, спорт, медицина — всі ці сфери не можуть розвиватися без спілкування.

Мова давно вважалася одним із найважливіших компонентів професіоналізму, особливо для тих, хто безпосередньо спілкується з людьми. «Medice, cura aegrotum, sed non morbum!» — Лікар, лікуй хворого, а не хворобу — говорить нам стародавня фраза, яку приписують Гіппократу.

У цьому разі ми вважаємо, що йдеться про необхідність індивідуального підходу до кожного пацієнта. Як наслідок, інтерес до лінгвістичного аспекту медичної діяльності завжди актуальний для учасників лікувального процесу. Немає сумніву в тому, що професіоналізм лікаря часто залежить від його здатності спілкуватися, як усно, так і письмово.

Важливість клінічних дисциплін у підготовці лікарів важко переоцінити. Проте вміння лікаря правильно говорити та слухати рідною мовою має вирішальне значення. Отже, можна з упевненістю сказати, що професія лікаря є лінгвістично заангажованою [4, с. 325].

Слово лікаря допомагає створити довіру, налаштуватися на лікування та досягти бажаного результату. Після вивчення наукової літератури з досліджуваної проблеми виникає питання: які аспекти притаманні професійному мовленню лікаря і якими мають бути правила мови?

Перший аспект — це тон, яким говорить лікар. Він повинен бути ввічливим. «Я щиро хочу вам допомогти», — саме такий сенс має передавати лікар своєму пацієнтові. У розмові не повинно бути жодних образливих термінів; замість цього слід обирати доброзичливі слова, які викликають довіру, та почуття, які заохочують відкритий діалог. Адже пацієнти звертаються за медичною допомогою в особливо важкий час — коли вони хворі (іноді серйозно). Вони перебувають у важкому психологічному стані: хвилюються за своє здоров'я, тривалий час перебувають окремо від рідних та близьких. І першочерговий обов’язок лікаря — словами підтримки, співчутливим тоном, а також усмішкою заспокоїти пацієнта, налаштувати його на щасливий результат [14].

Ключове значення має і переконливість мовлення лікаря. Красномовність медичного спеціаліста свідчить про те, що він впевнений у своїх знаннях і

методиці лікування. Для цього лікар повинен мати великий словниковий запас, щоб ефективно спілкуватися з пацієнтом.

По-друге, варто зазначити мовну зрозумілість. Постраждалий повинен відчувати розуміння і впевненість, що йому допоможуть. Лікарі зобов'язані пам'ятати про менталітет своїх пацієнтів у контексті мультикультурної спільноти [4, с. 326].

Вміння вислухати пацієнта — третя вимога. Це одна з найважливіших навичок лікаря, на наш погляд. Цей талант не тільки допомагає медичному працівнику визначити ту чи ту хворобу, але й позитивно впливає на психологічний контакт лікаря з пацієнтом. Лікар повинен відчувати те, що говорить пацієнт, тому що пацієнти часто розповідають медичним експертам те, що приховують від рідних, діляться своїми почуттями, переживаннями, емоціями. Лікар повинен показати своєму пацієнту всі свої знання, визначити джерела занепокоєння і внести корективи в терапію [4, с. 327–329].

По-четверте, це власне професійна мова лікаря. Немає сумніву в тому, що лікар, який володіє професійною мовою, багатою на медичний жаргон, викликає величезну довіру. Пацієнт вірить, що лікар розуміє, як його лікувати, і тому контакт у формі «лікар-пацієнт» стає ефективнішим. З іншого боку, обговорюючи діагноз або лікування, лікар повинен спілкуватися мовою, яку розуміє пацієнт. Надмірне використання професійного жаргону може призвести до непорозуміння між лікарем і пацієнтом [4, с. 330].

Підсумовуючи, можна сказати, що професійна діяльність лікаря нерозривно пов'язана зі спілкуванням як процесом обміну інформацією та можливістю порозуміння між лікарем і пацієнтом. Особливості професійного мовлення медичного персоналу полягають у тому, що від нього залежить велика кількість речей, навіть успіх лікаря, адже мова лікаря завжди впливатиме на думку пацієнта про нього: позитивну — бажання лікуватися у конкретного спеціаліста, або негативну — відмова від послуги лікаря, що погано впливає на результати лікування.

Медична мова — це вузькоспеціалізована галузь, яка є складною для перекладу. Лікарі використовують технічну термінологію та абревіатури, щоб передати медичні поняття швидко, точно та зрозуміло. Як наслідок, переклад мови лікаря вимагає розуміння специфіки лексики, що використовується в медичній сфері.

При перекладі мови лікаря перекладачі мають враховувати такі аспекти:

- Термінологія. Медична термінологія є точною та стандартизованою з метою уникнення двозначності та неточності. Медичні перекладачі повинні бути знайомі зі специфічною термінологією, що використовується в мові оригіналу та мові перекладу, щоб забезпечити точне відтворення оригінальних концепцій [15].
- Абревіатури. Лікарі широко використовують абревіатури для економії часу та простору. Однак, вони можуть викликати труднощі в перекладі, оскільки не завжди у мові перекладу є їхні відповідники [6]. Перекладачі повинні знати найпоширеніші медичні абревіатури та їхні еквіваленти.
- Стиль. Медична мова має формально-технічний стиль, який відображає науковий характер медицини. Перекладачі повинні вміти передавати відповідний стиль і тон вихідного тексту у своїх перекладах [4].
- Етика: Лікарі мають професійний етичний кодекс, який передбачає збереження конфіденційності інформації про пацієнта та отримання інформованої згоди. Перекладачі повинні бути обізнані щодо наявності таких етичних міркувань та забезпечувати їх дотримання у своїх перекладах [27].

Крім того, використання медичних реалій може залежити від різних регіонів і культур. Тому перекладачеві важливо враховувати цільову аудиторію та культуру при перекладі медичних документів чи мовлення лікаря [27]. Наприклад, певні медичні терміни, що використовуються в США, можуть не використовуватися в Україні, оскільки медична культура цих двох країн кардинально відрізняється.

Переклад сленгу лікарів може мати певні труднощі через унікальні кліше, що використовуються в медичній професії. Лікарі часто використовують сленгову лексику, характерну для їхньої галузі, що ускладнює розуміння для пересічних громадян.

При перекладі сленгу лікарів насамперед слід враховувати контекст, в якому він використовується. Медичний сленг можуть відрізнятися залежно від спеціальності лікаря, тому важливо добре розуміти конкретну галузь медицини, про яку йдеться. Наприклад, у дерматологів може бути інший сленг, ніж у кардіологів [36].

Ще один важливий фактор, який слід враховувати, — це рівень формальності, необхідний для перекладу. Медичний сленг часто використовується в неформальній обстановці, наприклад, у розмовах між колегами, але може бути недоречним у більш офіційних контекстах, таких як консультації з пацієнтами або відтворення медичної документації [36]. Перекладачі повинні вміти точно визначати відповідний рівень формальності для кожної ситуації.

Також важливо мати глибоке розуміння медичної термінології та понять, пов'язаних з використовуваним сленгом. Багато медичних сленгових термінів є абревіатурами або акронімами, і без глибокого розуміння основних понять вони можуть викликати труднощі в перекладі [6].

Отже, переклад сленгу лікарів вимагає поєднання спеціалізованих знань і лінгвістичного досвіду. Перекладачі повинні мати глибоке розуміння медичної лексики та понять, а також здатність точно інтерпретувати контекст і відповідний рівень формальності для кожної ситуації. Володіючи цими навичками, можна забезпечити точний і ефективний переклад медичного сленгу та жаргону.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

У першому розділі роботи ми зосередили дослідницьку діяльність на дублюванні в контексті аудіовізуального перекладу, зокрема в українській кіноіндустрії. У процесі аналізу теоретичних ідей були виділені технічні

стандарти дубляжу, такі як синхронізація, автентичні та реалістичні діалоги, зв'язність образів і слів, достовірний переклад, чітке звучання та акторська майстерність.

Значну увагу було присвячено особливостям відтворення медичного дискурсу та спілкування медичного персоналу в контексті дублювання телесеріалів. Медичний дискурс є вузькоспеціалізованою галузю зі специфічною термінологією, жаргоном і стилістичними особливостями, характерними для медичного простору.

Специфіка спілкування медичного персоналу в дубляжі пов'язана з нюансами мовлення між медичними працівниками та пацієнтами у фільмах. Медичні працівники часто використовують фахові терміни, абревіатури та акроніми під час спілкування один з одним, що може бути складним для точного перекладу та дубляжу. Крім того, спілкування між лікарями та пацієнтами у фільмах чи серіалах часто охоплює ситуації високої емоційної тональності та тиску, які вимагають професіоналізму та в яких часто вживаються евфемізми.

Можна зробити висновок, що дублювання є важливою складовою аудіовізуального перекладу, який дозволяє адаптувати англомовні медичні кінострічки для місцевої аудиторії. В Україні індустрія дубляжу зазнала значних змін протягом багатьох років, з підвищеною увагою до дотримання технічних стандартів і забезпечення автентичності перекладу. Медичний дискурс вимагає від перекладача високого рівня досвіду, щоб забезпечити достовірність і доступність кінцевого продукту для цільової аудиторії.

Цей розділ заклав основу для нашої роботи та забезпечив теоретичну базу для розуміння стратегій і тактик медичного перекладу в дублюванні медичних телесеріалів. Наступний розділ спиратиметься на цю базу для дослідження конкретної проблематики та можливості медичного перекладу, а також для виявлення найбільш ефективних стратегій і тактик перекладу в дублюванні телесеріалу медичного жанру.

РОЗДІЛ 2. Технічні стандарти в перекладі медичного телесеріалу «Добрий лікар» на матеріалі українськомовного озвучення

Матеріалом нашого дослідження є дубльований переклад від UaKino.club до телесеріалу медичного жанру «Добрий лікар».

«Добрий лікар» — це американський серіал жанру медичної драми, створений Девідом Шором. Уперше серіал вийшов на екрани 3 жовтня 2017 року. Станом на 17 квітня 2023 року серіал «Добрий лікар» складається з 6 сезонів та 114 епізодів. Шоу, що набуло популярності у всьому світі, зокрема і в Україні, розповідає глядачам про життя молодого хірургічного резидента, доктора Шона Мерфі, який страждає на аутизм і синдром саванта (Синдром саванта (фр. Savant «вчений»), також відомий як савантизм, — це надзвичайно рідкісний феномен, коли особи з відхиленнями у розвитку, зокрема з аутистичним спектром відхилень, демонструють надзвичайні здібності, таланти та знання в одній або декількох вузьких галузях) [68].

Головними особливостями цього медичного телесеріалу є унікальні лексичні одиниці, такі як ідіоматичні вирази, медичні жаргонізми, евфемізми та дисфемізми, а також елементи емоційної тональності й інтертекстуальності. Наше дослідження аналізує вищезазначені коди.

У даному розділі ми розглянемо технічні аспекти кінцевого продукту.

Український дубльований переклад серіалу «Добрий лікар» здобув популярність серед глядачів завдяки стандартам якості. У цьому розділі буде проаналізовано стандарти якості обраного українського озвучення з акцентом на синхронізацію, автентичні та реалістичні діалоги, зв’язність зображень із текстом і достовірний переклад.

2.1 Синхронізація

У контексті українського дубляжу телесеріалу «Добрий лікар» стандарт якості синхронізації є надзвичайно важливим. У цьому підрозділі ми проаналізуємо синхронізацію в українському дубляжі обраного телесеріалу, надавши приклади як з оригінальної, так і з дубльованої версії.

У даному пункті ми проаналізуємо діалоги з оригінальної та дубльованої версій, щоб порівняти якість синхронізації.

У загальному розумінні, стандарти синхронізації українського озвучення телешоу «Добрий лікар» є високими, більшість рухів губ голосів акторів збігаються з артикуляцією оригінальних мовців. Це сприяє досягненню природного та реалістичного звучання дубляжу, ніби діалоги відразу були записані українською мовою.

Прикладом ефективної синхронізації в українському дубляжі є сцена, де доктор Мерфі розмовляє з родичами пацієнта. Розглянемо оригінальний діалог: ***«Can i have four pancakes instead of three?»*** [76]. Дубльована фраза українською звучить як ***«Можна мені чотири млинці замість трьох?»*** [77 (C.1.E.6 00:42:13)]. У цьому прикладі рухи губ українського актора озвучення синхронізовані з артикуляцією оригінального мовця, що робить дубляж природним. Ми можемо побачити, що перекладачам вдалося правильно адаптувати ліпсінк, використовуючи дослівний переклад оригінальної репліки.

Однак, існують випадки, коли синхронізація українського варіанту не відповідає оригінальній версії. Наприклад, у оригінальному діалозі докторка Браун каже: ***«We're gonna assist Andrews when he drains it first thing in the»*** [76]. Український дубльований діалог має наступний вигляд: ***«Ми допоможемо Ендрюсу розрізати його завтра»*** [77 (C.1.E.4 00:12:03)]. У цьому прикладі артикуляція актора оригінального серіалу та голос українського актора, який озвучував цю сцену, не були ідеально синхронізовані, що може відволікати глядача від змісту стрічки. У даному випадку перекладачі вирішили повністю вилучити оригінальну структуру «…when he drains it», що посилає на видалення гною у пацієнта, і замінити її на «розрізати його завтра». Цей фрагмент демонструє недостатню синхронізацію у мові перекладу, що є технічним обмеженням дубляжу.

2.2 Зв'язність зображень із текстом

У процесі дослідження ми виявили, що український дубляж загалом зберігає високий рівень зв'язності зображень із діалогами. Проте були випадки,

за яких дубльований переклад було не повністю узгоджено з візуальними ефектами на екрані. Наведені нижче приклади демонструють, що зміна структури речення з метою дотримання інших технічних стандартів у мові перекладу може негативно вплинути на зв’язність візуальних елементів і тексту, що також варто враховувати при створенні дубльованого перекладу.

Наприклад, у першому епізоді є сцена, де лікар Шон Мерфі йде лікарнею та спостерігає за медичним персоналом. В оригінальній англійськомовній версії він промовив такі слова:

- ***Some glass. He’ll be fine*** [76].

Порівняємо цю репліку з українським перекладом:

- ***Уламки, він буде в порядку*** [77 (C.1.E.1 00:04:10)].

Дубльована версія узгоджується із зображенням на екрані, де Мерфі допомагає врятувати хлопчика. Оригінальна фраза «some glass» передбачає наявність розбитого або битого скла. Перекладена лексема «уламки» зберігає ідею розбитих шматків, створюючи зв'язність між текстом і наявними в кадрі візуальними образами. Оригінальна фраза передбачає, що, незважаючи на наявність осколків скла, з хлопчиком все буде гаразд. Перекладена репліка зберігає впевненість у тому, що життя людини не знаходиться під загрозою, ще більше посилюючи зв'язність між текстом і візуальними образами. Цей епізод можна розглядати як приклад правильного перекладу та правильного тлумачення оригінального діалогу. У процесі відтворення тексту рідною мовою важливо достовірно передати зокрема передбачуване значення мовця. У цьому випадку в перекладі повністю зберігається задумане значення мовця в оригінальному монолозі.

Ще одним прикладом є сцена в п’ятому епізоді, в якій доктор Мерфі проходить співбесіду на роботу в лікарні. В оригінальній англійськомовній версії інтерв’юер запитує його: *«Why should we hire* ***someone who has a hard time communicating****?»* [76]. В українському дубляжі цей фрагмент змінено на «Чому нам потрібен **лікар, який не може вести співбесіду**?» [77 (C.1.E.1 00:37:50)].

Оригінальна фраза зосереджується на комунікативних навичках головного героя та ставить питання про його здатність виконувати роботу. Проте фраза українського дубльованого перекладу підкреслює стурбованість інтерв'юера здатністю Мерфі відповідати на питання під час співбесіди, що показує перспективу, яка досить відрізняється від англійського варіанту. Така зміна фокусу може вплинути на загальне повідомлення та тон сцени, а також може призвести до збентеження серед глядачів, які намагаються зрозуміти історію. Крім того, це також може вплинути на розвиток персонажа та його загальне відображення, оскільки викривлений сенс змінює мотивацію та ставлення персонажа. Незважаючи на те, що ця репліка все ще передає подібне оригіналові повідомлення, вона не повністю узгоджується із візуальною демонстрацією лікаря Мерфі, який має певні труднощі у спілкуванні під час інтерв'ю.

Загалом, попри те, що український дубляж серіалу у комплексній перспективі підтримував високий рівень узгодженості тексту із зображенням, під час дослідження нами були виявлені випадки, за яких діалоги не повністю узгоджувалися з візуальними елементами на екрані. Ми можемо припустити, що такі зміни вмотивовані тим, що перекладачі намагалися якнайкраще адаптувати діалоги для сприйняття українською аудиторією. Однак, варто зазначити, що вони призвели до деяких розбіжностей між озвученими репліками та візуальними елементами серіалу.

2.3 Достовірний переклад

У цьому підпункті ми проаналізуємо наш матеріал на предмет дотримання вірного оригіналові перекладу. Достовірний переклад передбачає точне відтворення оригінального діалогу без будь-яких значних змін у значенні чи контексті. Важливо зберегти цілісність оригінального діалогу, надаючи локалізовану версію мовою перекладу.

Із метою забезпечення якісного аналізу вірного оригіналові перекладу у дублюванні серіалу «Добрий лікар», ми порівняємо деякі приклади оригінальних діалогів із їхніми дубльованими версіями. Для даного аналізу були розглянуті перший епізод першого сезону та перший епізод другого сезону.

Проаналізуємо перший приклад:

- ***We’re gonna cut your chest open, we’re gonna stop your heart, repair it and restart it*** [76].

І переклад:

- ***Ми розріжемо груди, зупинимо ваше серце, виправимо проблему і запустимо його знову*** [77 (C.1.E.1 00:09:34)].

З точки зору вірного оригіналові перекладу, українська версія точно передає зміст оригінального діалогу. Перекладена репліка точно передає передбачувану медичну процедуру з потенційними ризиками та зберігає загальний зміст оригінального діалогу. Переклад також підтримує той самий рівень емоційної тональності, що й англійський варіант. Тому цей приклад демонструє високий ступінь достовірного перекладу, який зберігає зміст, тон і контекст оригінального діалогу.

Пропонуємо розглянути наступний приклад:

- *I'm going to do this, but* ***I need someone to believe in me too*** [76].

Перекладачі відтворили цю фразу наступним чином:

- *Я збираюся зробити це, але* ***мені також потрібна підтримка*** [77 (C.3.E.8 00:28:53)].

У цьому разі дубляж знову забезпечує точний і достовірний переклад оригінальної репліки. Дубльована версія зберігає контекст і значення англомовного сценарію. Варто зазначити змінене відтворення оригінальної фрази «…but I need you to believe in me» (але мені потрібно, щоб ти вірив у мене), яка в перекладі звучить як «…але мені потрібна твоя підтримка». Така трансформація передбачає зміну значення англійською мовою. Оригінальний текст несе в собі конотацію довіри та впевненості, а переклад — конотацію допомоги та підтримки. За класифікацією французьких науковців Ж. Віне та Ж. Дарбельне, трансформація, що використовується в цьому випадку, відома як перефразування, а саме транспозиція. Така трансформація передбачає вираження твердження іншим способом і словами, зберігаючи його значення. У цьому конкретному прикладі перекладачі скористалися трансформацією

перефразування, щоб передати ту саму думку таким чином, щоб вона звучала природніше цільовою мовою, зберігаючи оригінальне значення. Хоча дві фрази не ідентичні, вони передають схожу ідею потреби підтримки від іншої людини. Переклад чудово передає суть оригінальної репліки, водночас виражаючи її так, щоб вона мала сенс українською мовою.

Отже, можна зробити висновок, що на основі аналізу окремих епізодів дубльований варіант забезпечує вірний оригіналові переклад. Дубляж точно передає зміст і контекст англомовного сценарію без значних відхилень чи вилучень.

2.4 Автентичні та реалістичні діалоги

Автентичність і реалістичність діалогів є критично важливими елементами будь-якого фільму чи телевізійного шоу, оскільки вони можуть визначити, наскільки правдоподібними для аудиторії є персонажі та їхня взаємодія одне із одним. Коли йдеться про дублювання, завдання полягає в тому, щоб передати суть оригінального діалогу, щоб він звучав природно та відповідав мові перекладу. У цьому підпункті ми розберемо технічний стандарт реалістичних діалогів і порівняємо оригінальні репліки з українським дубляжем. Ми перевіримо, наскільки ефективним є дубльований переклад із точки зору обраного аспекту, проаналізуємо будь-які потенційні проблеми, що можуть виникнути в процесі перекладу. Завдяки такому аналізу ми зможемо отримати краще розуміння проблем і успішних тактик дублювання діалогів.

Із цією метою першим прикладом, який ми обрали, є сцена з 4 епізоду 1 сезону, коли доктор Шон Мерфі пояснює своїй колезі Клер Браун, чому йому важко розмовляти. В оригінальній англійськомовній версії Шон каже: *«Early on, people usually stick with lighter stuff... Favorite movies, bands, hometowns.* ***Small talk****»* [76]. Ця фраза точно описує те, як люди з аутизмом мають певні труднощі із соціальною комунікацією. В українському дубляжі ця репліка перекладається як *«На початку люди зазвичай обговорюють більш легкі теми... Улюблені фільми, гурти, рідні міста.* ***Балачки»*** [77 (C.3.E.3 00:11:21)]. Цей переклад вірний оригіналові з точки зору значення, однак його спосіб передачі думки дещо

не точно відтворює характерні риси мовлення пересічного українця. Оригінальна репліка містить специфічне словосполучення «small talk», яке зазвичай використовується в англійській мові для позначення випадкової, поверхневої розмови. Прямий український еквівалент має два варіанти: «світська бесіда» та «невелика розмова» [75]. Перекладач дубляжу відмовляється від цих термінів і застосовує тактику генералізації, використовуючи більш загальне слово «балачки», що означає базікання чи просту розмову, але не має такого ж відтінку, як усталений еквівалент. Крім того, використання в дубляжі «...знайти, що відповісти» виглядає дещо більш формальним, ніж оригінальне розмовне твердження «...to find things to say».

Розглянемо наступний приклад:

- ***Stop, stop, stop talking****! — Шон* [76].
- ***Замовкни, замовкни, замовкни****! — Шон* [77 (C.1.E.18 00:22:31)].

В оригінальній репліці ми можемо побачити, що мовець виражає емоцію роздратування. З точки зору достовірності та реалістичності діалогів перекладач дотримується високих стандартів, адже точно передає зміст і тон оригінальної англійської репліки, яка водночас звучить природно. Використання більш розмовного та негативного слова «замовкни» на противагу оригінальному «stop talking» (тактика модуляції), що буквально означає «помовчи», є доречним у контексті сцени та допомагає передати високий ступінь розчарування персонажа.

Останнім прикладом цього пункту є фрагмент з першого епізоду, коли рада директорів обговорюють із доктором Мерфі його здатність виконувати операцію. В оригінальній версії Мерфі каже: *«I can do the surgery»*. Коли його попросили пояснити більш детально, він відповів: *«Because I've done it before. I've done it on a pig and I've done it on a **cadaver»*** [76]. Цей діалог висвітлює унікальний погляд головного героя на хірургію. В українському дубляжі дана репліка перекладається як *«Я зможу зробити операцію. Тому що я її вже робив. Я робив це на свині та на **трупі людини»*** [77 (C.3.E.1 00:07:43)]. Український переклад здебільшого відповідає оригіналові. Тут ми можемо побачити специфічний

термін «cadaver», що українською перекладається як «труп людини» [72]. Переклад містить саме такий еквівалент і, отже, залишається точним і передає ту саму ідею, що й оригінальний діалог. У цьому випадку використовується тактика відповідності (еквівалентності), що передбачає пошук еквівалентного виразу в мові перекладу, який передає те саме значення, що і вираз оригінального тексту.

Можемо зробити висновок, що українськомовні діалоги обраного матеріалу зберігають високий стандарт автентичності та реалістичності і водночас гарантують доступність та зрозумілість українській аудиторії. Перекладачі залишились вірними оригінальним діалогам, переконавшись, що в перекладі вони відповідають нормам української мови та культури.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Аналіз технічних стандартів перекладу медичного телесеріалу «Добрий лікар» на матеріалі україномовного дубляжу демонструє, що розглянуті стандарти, зокрема, синхронізація, злиття тексту з зображенням, лояльний переклад, автентичні та реалістичні діалоги, були успішно дотримані як в оригінальній, так і в дубльованій версіях.

Синхронізація, перший з розглянутих стандартів, має ключове значення для забезпечення якісного дублювання. Наше дослідження показало, що український дубляж в загальній перспективі має високий рівень синхронізації артикуляції акторів, хоча нерідко можна побачити моменти незадовільного узгодження. Дотримання цього стандарту гарантує, що глядачі зможуть дивитися продукт без будь-яких відволікаючих розбіжностей між аудіо- та візуальними елементами.

Зв’язність зображень із текстом, ще один важливий стандарт, в українському дубляжі «Доброго лікаря» було дотримано. Загалом, переклад розглянутих фрагментів ефективно передає задуманий зміст, враховуючи специфічний контекст сцен. Можемо сказати, що дубльована версія серіалу адаптує звукову репрезентацію ситуацій під українську аудиторію.

Крім того, аналіз показав, що український дубляж зберіг аспект достовірного переклад серіалу, успішно передаючи суть оригінальних діалогів.

Перекладені сценарії ефективно відтворюють задумані меседжі, емоції та нюанси персонажів, гарантуючи, що аудиторія може повністю зрозуміти та долучитися до сюжетної лінії. Така вірність першоджерелу є важливою для забезпечення автентичного досвіду перегляду та збереження художньої цілісності телесеріалу.

Зрештою, наш аналіз підтвердив, що український дубляж обраного медичного телесеріалу успішно продемонстрував успішне дотримання стандарту автентичних та реалістичних діалогів. Перекладені тексти були створені таким чином, щоб відобразити характери персонажів, культурний контекст та професійний жаргон. Така увага до деталей забезпечує природність і правдоподібність діалогів, що дозволяє глядачам повністю зануритися в зображений у серіалі світ медичної драми.

Загалом, аналіз оригінальних та дубльованих фрагментів серіалу «Добрий лікар» в українському дубльованому перекладі свідчить про те, що розглянуті технічні стандарти дозволили створити якісний дубляж, який точно передає суть оригінального серіалу. Наше дослідження надає цінну інформацію про стандарти, яких дотримуються в українському дублюванні, і робить внесок у галузь аудіовізуального перекладу, прокладаючи шлях для майбутніх зусиль, спрямованих на забезпечення найвищої якості перекладу телесеріалів медичного та інших жанрів.

РОЗДІЛ 3. Стратегії і тактики перекладу медичного телесеріалу «Добрий лікар» на матеріалі українськомовного озвучення

Протягом багатьох років дослідники пропонували різноманітні класифікації перекладацьких стратегій. Шотландський лінгвіст Дж. Кетфорд запровадив низку перекладацьких зсувів, серед яких були *структурні, класові, одиничні, внутрішньосистемні та інформаційні зсуви* [41]. Американський лінгвіст Ю. Найда запропонував *функціональну еквівалентність*, наголошуючи на важливості передачі функції, а не форми вихідного тексту [28]. Британський перекладознавець П. Ньюмарк у своїх дослідженнях ввів дві протилежні стратегії перекладу, а саме: *семантичний* та *комунікативний* переклад [52]. Американський перекладознавець Л. Венуті запропонував поняття *одомашнення* та *очуження* як перекладацькі стратегії, що передбачають адаптацію або збереження особливостей вихідної мови [63]. *Культурна фільтрація* британської перекладознавчині М. Бейкер, схожа на класифікацію Л. Венуті, передбачає адаптацію вихідного тексту до цільової культури або збереження культурних відмінностей у перекладі [19]. Німецька лінгвістка К. Норд представила *документальну* та *інструментальну* стратегії, які фокусуються або на збереженні очуження, або на адаптації вихідного тексту до цільової аудиторії [54]. Її класифікація зосереджується більше на вихідному тексті та на тому, як його можна перекласти, щоб він достовірно відповідав цільовій культурі.

3.1 Класифікації стратегій і тактик перекладу медичного телесеріалу «Добрий лікар»

Під час нашого дослідження ми керувалися класифікацією П. Ньюмарка, а саме семантичною та комунікативною стратегіями перекладу. Класифікація перекладацьких стратегій Пітера Ньюмарка, викладена в його книзі «Approaches to Translation», розрізняє два протилежні підходи до перекладу: семантичний і комунікативний переклад. *Семантичний переклад* має на меті якомога точніше передати зміст вихідного тексту зі збереженням як лексичних, так і граматичних оригінальних конструкцій, тоді як *комунікативний переклад* фокусується на відтворенні впливу вихідного тексту на цільову аудиторію зі зміною

оригінальних лексичних і граматичних конструкцій. [52, с. 39, 47–48] *Семантичний переклад* прагне зберегти намір, стиль і тон автора оригіналу, а також лінгвістичні та культурні нюанси мови оригіналу, навіть якщо в результаті виходить менш природний текст перекладу [52, с. 48]. *Семантичний переклад* часто використовується при перекладі медичних, юридичних або наукових текстів, де точність і правильність мають вирішальне значення [52, с. 49]. З іншого боку, *комунікативний переклад* враховує культурні та лінгвістичні відмінності між мовою оригіналу та мовою перекладу і відповідно адаптує текст [52, с. 40]. Мета *комунікативного перекладу* — створити природний і вільний текст перекладу, навіть якщо це передбачає відхилення від оригінальних формулювань або структури [52, с. 37]. Такий підхід зазвичай використовується в художніх текстах або ідіоматичних виразах, де бажаний ефект на читача важливіший, ніж суворе дотримання правил мови оригіналу [52, с. 41-42]. Ньюмарк стверджує, що ці дві стратегії можна використовувати окремо або в поєднанні, залежно від мети та контексту перекладу [52, с. 51]. Книга «Approaches to Translation» широко використовується на курсах підготовки перекладачів і поєднує в собі безліч практичних прикладів лінгвістичних стратегій, які допомагають перекладачам орієнтуватися в континуумі між семантичним і комунікативним перекладом.

Вищезазначена класифікація стратегій є корисною у фокусі нашого аналізу дубльованого перекладу медичного телешоу з таких причин:

- Точність медичної термінології: медична термінологія часто є складною і недвозначною, тому для перекладачів важливо точно передати значення термінів, використаних в оригінальному діалозі. Стратегія семантичного перекладу зосереджена на достовірному передаванні значення окремих слів і фраз, що може бути корисним для забезпечення відповідності медичної термінології, використаної в дубляжі.
- Ефективність комунікації: комунікативна стратегія перекладу фокусується на впливі перекладу на цільову аудиторію. У випадку з медичними телешоу важливо, щоб дубляж ефективно доносив до глядачів медичні

поняття та процедури у зрозумілий і простий спосіб. Це може передбачати адаптацію перекладу до мовного та культурного контексту цільової аудиторії або спрощення складних медичних термінів і понять.

- Увага до культурних чинників: семантична та комунікативна стратегії перекладу Ньюмарка можуть бути корисними при перекладі ідіоматичних виразів у медичних шоу, оскільки вони зосереджені на передачі передбачуваного значення та комунікативного ефекту виразу, а не на буквальному перекладі. Це важливо, коли йдеться про ідіоматичні вирази, що часто мають переносне або небуквальне значення, яке не завжди можна перекласти дослівно. Використовуючи ці стратегії, перекладачі можуть створити більш природний та ефективний переклад, який передає передбачуване значення ідіоматичного виразу в українському дубляжі.

Загалом, перекладацькі стратегії Ньюмарка допомагають перекладачам точно й ефективно передавати медичні поняття мовою перекладу та забезпечувати достовірний культурний та мовний контекст ідіоматичних виразів для цільової аудиторії.

Окрім стратегій перекладу численні лінгвісти запровадили різноманітні класифікації перекладацьких тактик, що слугують основою для теоретичних і практичних досліджень у сфері перекладознавства. Серед найвідоміших — перекладацькі трансформації Ж. Віне і Ж. Дарбельне, перекладацькі тактики А. Піма, а також трансформації К. Райс. У своїй фундаментальній книзі «Порівняльна стилістика французької та англійської мов» Віне і Дарбельне представили сім перекладацьких трансформації, зокрема запозичення, калькування, дослівний переклад, транспозицію, модуляцію, еквівалентність та адаптацію [64]. Перекладацькі тактики Піма, викладені в його книзі «Дослідження теорій перекладу», охоплюють низку трансформацій, зокрема компенсацію, адаптацію, запозичення, редукцію, дослівний переклад, модуляцію та натуралізацію [57]. Перекладацькі тактики К. Райс, подібні до перекладацьких процедур Віне і Дарбельне, акцентують увагу на різних типах зсувів або змін у процесі перекладу. Трансформації, запропоновані Райс,

охоплюють транспозицію, модуляцію та еквівалентність [59].

Процедури перекладу Віне та Дарбельне є корисним інструментом для аналізу дубльованого перекладу медичного телесеріалу, оскільки вони охоплюють низку перекладацьких трансформацій, які можуть допомогти перекладачеві у процесі відтворення оригінального тексту мовою перекладу.

Наприклад, у медичних серіалах можуть зустрічатися технічні терміни, які складно точно перекласти українською мовою. Обрані трансформації, такі як запозичення, калькування, дослівний переклад та адаптація, допоможуть перекладачеві знайти найбільш підходяще рішення для перекладу цих термінів.

Крім того, ця класифікація забезпечує міцну основу для аналізу перекладацьких рішень, застосованих під час дубляжу медичного шоу. Використовуючи ці трансформації, ми можемо виявити стратегії та тактики перекладу, використані в дубляжі, та оцінити їхню ефективність у передачі змісту оригінального тексту.

Отже, перекладацькі тактики Віне та Дарбельне надають комплексну сукупність перекладацьких трансформацій, які допоможуть знайти найдоцільніші рішення для перекладу медичних термінів та інших лінгвістичних та культурних особливостей телесеріалу «Добрий лікар», а також надають основу для аналізу перекладацьких рішень, зроблених під час створення дубльованого перекладу.

3.2 Відтворення ідіоматичних виразів

Програми підготовки сучасних лікарів приділяють недостатньо уваги культурі мови: або курсів взагалі немає, або курси медичної етики існують у формі факультативних модулів. Проте професія лікаря передбачає безпосереднє спілкування як із пацієнтами та їхніми родичами, так і з колегами-фахівцями. Отже, лікарі повинні не тільки знати норми мовлення, але й розрізняти та володіти відповідними кліше у різних ситуацій для досягнення конкретних прагматичних і риторичних цілей.

Із моменту свого виникнення мова збагачується не тільки неологізмами, граматичними конструкціями та запозиченнями, а й фразеологічними виразами.

Ідіоми поповнюють словниковий запас мови, роблячи її емоційнішою, а також точніше передають ідеї або характерні риси мовця.

Мова — це насамперед засіб спілкування між людьми. Для досягнення повного взаєморозуміння і чіткішого та наочнішого висловлювання використовується велика кількість лексичних прийомів, зокрема фразеологічних одиниць — стійких мовленнєвих зворотів із самостійним значенням [24]. У певних ситуаціях звичайних слів недостатньо для досягнення мовного ефекту. Сарказм, іронія, любов, сміх, своє ставлення до подій — все це можна висловити яскравіше, точніше і з більшою емоційною тональністю. У нашому щоденному мовленні ми нерідко використовуємо ідіоматичні вирази, зокрема, навіть не усвідомлюючи цього. Це пов'язано з тим, що певні ідіоми, які ми засвоїли ще з часів нашого дитинства, вкорінилися в нашому мовленні та є легкодоступними.

Фразеологізм — це складна одиниця мови. Отже, можна сказати, що знання медичних ідіоматичних зворотів збагачує та розвиває культуру мови, що сприяє формуванню професійної якості майбутніх медичних працівників та розвитку клінічного мислення.

Дослідники розглядають ідіоматичні вирази як актуальну проблему для подальшого вивчення, оскільки ідіоми «мають більший вплив, ніж неідіоматичні вирази через їхню близьку ідентифікацію з певною мовою та культурою» [53, с. 28]. Цей підпункт присвячений перекладу ідіоматичних виразів у телесеріалі «Добрий лікар». Наш матеріал містить як поширені, так і унікальні ідіоматичні вирази, що вживаються у повсякденному житті.

Ідіоматичні вирази мають кілька значень, що ускладнює їхнє відтворення цільовою мовою для перекладачів. Оскільки фразеологізми є розмовними та представляють сленгову лексику, вони часто перекладаються шляхом пошуку еквівалентних виразів у мові перекладу, принаймні у більшості випадків. Знайти відповідник культурним виразам вихідної мови у мові перекладу нелегко, і щоб перекласти ідіоматичні одиниці, перекладачі повинні враховувати певні фактори. Ми пропонуємо розглянути такі дослідницькі питання, як: типи ідіоматичних виразів, що зустрічаються в телесеріалі «Добрий лікар»; стратегії

та тактики перекладу, що вживаються при україномовному перекладі ідіоматичних виразів серіалу.

Для дослідження ідіоматичних виразів ми використовували класифікації ідіоматичних виразів, що охоплюють такі мовні одиниці, як фразові словосполучення, мовні (стилістичні) звороти та сленгові слова. Останніми роками було запропоновано чимало сучасних класифікацій ідіоматичних виразів, багато з яких містять в собі сленгові слова, фразові словосполучення та стилістичні фігури як важливі компоненти цього мовного явища. Наприклад, класифікація британської дослідниці Р. Мун, описана в її книзі «Fixed Expressions and Idioms in English: A Corpus-Based Approach», розглядає сленгові вирази як окрему підкатегорію в межах ідіоматичних виразів. Крім того, її класифікація також включає мовні звороти, такі як метафори, порівняння та гіперболи, як підкатегорії ідіоматичних виразів [50]. Аналогічно, класифікація британського лінгвіста М. Ранделла, представлена в його книзі «Macmillan English Dictionary for Advanced Learners» [62], включає розмовні вирази (які охоплюють сленг) як підкатегорію ідіоматичних виразів. Його класифікація також містить фразові дієслова та словосполучення як тип ідіоматичних виразів. Варто зазначити, що різноманітність підходів і класифікацій підкреслює складну природу ідіоматичних виразів і труднощі у створенні стандартизованої системи для їхньої класифікації. Менше з тим, включення до класифікацій фразових словосполучень, сленгових слів та стилістичних фігур як невід'ємних компонентів ідіоматичного мовлення є загальною тенденцією серед сучасних класифікацій.

За результатами нашого дослідження виявлено 72 ідіоматичних виразів. Одне висловлювання може охоплювати кілька типів. Найуживанішим типом ідіоматичних виразів, які зустрічаються в телесеріалі, були англійські фразові вирази — 50 % від загальної кількості. Далі йдуть мовні звороти та сленгові слова з частотою 43,06 % та 6,94 % відповідно.

№	**Типи ідіоматичних виразів**	**Частота**	**Відсоток**

1	Англійські фразові вирази	36	50%
2	Мовні звороти	31	43,06%
3	Сленгові слова	5	6,94%
УСЬОГО		72	100%

Таблиця 3.1: Типи ідіоматичних виразів

Фразові словосполучення — це використання двох або більше слів для формування однієї думки [42]. Вони поділяються на фразові дієслова і фразові прикметники. Фразові дієслова, які зазвичай називають складними дієсловами, можуть утворюватися шляхом поєднання дієслова з прийменником або прислівником. Тим часом фразові прикметники, відомі як складні прикметники, походять із кількох типів комбінацій. Це іменники та частки, прикметники та частки або іменники та прикметники. У досліджуваному серіалі було виявлено 36 висловлювань із англійськими фразовими словосполученнями як типом ідіоматичних виразів. Розглянемо наведені нижче приклади.

- Not only that, I think he **looks up to** you [76].
- Мало того, я думаю, що він на вас **рівняється** [77 (C.1.E.7 00:20:11)].

У цьому фрагменті доктор Браун обговорювала з головним героєм пацієнта з аутизмом. Вона намагалася підвищити довіру доктора Мерфі до його пацієнта, сказавши, що він рівняється на нього. Фразове словосполучення «to look up» має українські відповідники «захоплюватися», «рівнятися» [70]. Воно охоплює категорію фразового дієслова за формулою: look (дієслово) + up (прислівник). У цьому випадку за допомогою тактики еквівалентності в перекладі вживано стратегію комунікативного перекладу, оскільки зміст оригінального виразу у мові перекладу передається через лексичну трансформацію з метою, щоб українська аудиторія зрозуміла передбачуваний контекст. Еквівалентність, за визначенням Віне та Дарбельне [64], означає процес ідентифікації слів або словосполучень у мові перекладу, які мають те саме значення, що й у мові оригіналу. Ця концепція вважається важливим аспектом перекладознавства, а також класифікується як різновид зворотного

перекладу. У дослідженні було виявлено 63 випадки, коли еквівалентність використовувалася як основна тактика перекладу. Наступні приклади ілюструють цю концепцію в контексті медичного дискурсу:

- *It is and you're gonna **make sure** he stays that way* [76].
- *Так, і ти **подбаєш**, щоб він дожив до ранку* [77 (C.1.E.8 00:12:22)].

Мерфі випадково став свідком пограбування, яке закінчилося тим, що дівчина, жертва пограбування, отримала вогневе поранення, а стрілка вдарили по голові. Мерфі та Мелендес зробили дівчині операцію та доглядали за нею, оскільки в неї виникло ускладнення. З іншого боку, доктор Браун допомогла доктору Ліму подбати про стрілка. Доктор Лім змусив її спостерігати за злочинцем, сказавши їй, що вона має подбати про нього. Фраза «to make sure» в перекладі українською означає «переконатися» або «подбати» [70]. Це є фразовим дієсловом, яке виражене формулою make (дієслово) + sure (прислівник). У цьому випадку також можна побачити стратегію комунікативного перекладу шляхом використання трансформації еквівалентності.

Розглянемо наступний приклад. У сюжеті йдеться про дві операції. На першій був присутній доктор Мерфі та пацієнт докторки Браун, який був паралізований від попереку до низу. На другій був доктор Калу та пацієнтка доктора Резніка, яка постраждала від інфекції під час пластичної операції. Доктор Резнік сказав доктору Калу наступне: *«When you lose their respect, no matter what you do, no matter how many wins you **chalk up**, you'll never get it back»* [76]. — *«Коли ви втрачаєте їхню повагу, незалежно від того, що ви робите, скількох перемог ви **добилися**, ви ніколи не повернете її»* [77 (C.1.E.16 00:16:42)]. «Chalk up», фразове дієслово за формулою chalk (дієслово) + up (прислівник), у цьому контексті є ідіоматичним словосполученням зі значенням «добитися перемоги» [69]. Цей фрагмент також демонструє використання еквівалентності, що базується на стратегії комунікативного перекладу, оскільки основна мета — донести задумане значення до цільової аудиторії, трансформуючи оригінальний вислів (to chalk up wins) за допомогою відповідних лексичних засобів української

мови (добитися перемоги). Основна увага приділяється тому, щоб аудиторія зрозуміла передбачуваний контекст.

Наступний приклад з 16 епізоду демонструє вживання тактики дослівного перекладу в медичному контексті:

Доктор Мелендес втішав дружину свого пацієнта, сказавши їй: *«Sometimes, it's tough to actually* ***get out of*** *those doors»* [76]. — *«Іноді* ***вийти*** *за ті двері важко»* [77 (C.1.E.16 00:22:30)]. «Get out of» ідіоматично є фразовим дієсловом із формулою: get (дієслово) + out (прислівник) + of (прийменник). Це фразове дієслово означає «вибратися» або «втікти» в українській культурі [72]. Однак, ми можемо побачити, що замість того, щоб скористатися відповідниками, перекладачі вжили стратегію семантичного перекладу шляхом застосування тактики дослівного перекладу. Дослівний переклад, за визначенням Віне та Дарбельне [64], — це процес перекладу вихідної мови таким чином, щоб перекладений текст точно дотримувався оригінального формулювання та структури, зберігаючи закладений зміст. Такий підхід вважається доцільним у певних ситуаціях, оскільки дозволяє зберегти суть оригінального тексту. У нашому дослідженні було виявлено 15 випадків використання тактики дослівного перекладу.

Наступна репліка є прикладом того, наскільки іноді важко підібрати український відповідник ідіоматичним виразам:

- *And we were probably gonna* ***wind up*** *coming to you anyway* [76].
- *Ми б усе одного прийшли до вас* [77 (C.1.E.9 00:18:45)].

Доктор Мелендес і Мерфі консультувалися із заступницею голови лікарні, обговорюючи ідею, запропоновану Шоном. Мелендес розповів свої побоювання, що ідея не матиме успіху, що призвело до того, що заступниця почала висловлювати свою незгоду. Однак доктор Мелендес перервав її, заявивши, що зрештою, швидше за все, їм все одно довелося б звернутися до неї за порадою. Словосполучення «wind up» було вилучено у перекладі українською мовою через труднощі з пошуком відповідного перефразування та технічні обмеження дублювання. Тобто, в цьому фрагменті було використано стратегію

комунікативного перекладу і тактику адаптації. Ідіоматичні вирази часто виявляються складним аспектом при перекладі, оскільки можуть не мати прямих еквівалентів у мові перекладу, що ускладнює ефективну передачу оригінального значення. Це може призвести до того, що перекладачі вдаються до повного перефразування задля забезпечення ясності та простоти, як пропонує Ньюмарк [52]. Використання таких стратегій також вважається частково фатичним, оскільки слугує для підтримання інтересу читача або слухача. У контексті телесеріалу «Добрий лікар» 2 ідіоматичні вирази були опущені в українському дубляжі через відсутність еквівалентів у мові перекладу або через складність перефразування оригінального значення.

Наступним типом ідіоматичних виразів нашого аналізу є *мовні звороти*. Мовні звороти являють собою ментальні «фігури» або образи, які ґрунтуються на пізнанні [31]. Їх можна знайти як у примітивній усній літературі, такій як проза і поезія, так і в повсякденному мовленні, де більшість образів створюються шляхом розширення словникового запасу стосовно знайомих речей незнайомими. У нашому ілюстративному матеріалі ми знайшли 31 висловлювання, в яких використовувалися ідіоми у вигляді стилістичних фігур. Розглянемо перший приклад. Сюжет зосереджений на трьох подіях. Одна з них стосується ситуації пацієнтки доктора Ендрюс, яка мала роздратування від пластичної операції. У діалозі з Аокі, своєю колегою, Ендрюс образився на її слова і запитав: «Is this the chairman's version of a **pep talk**?» [76]. — *«Ти зайшла мене* ***підбадьорити****?»* [77 (C.1.E.3 00:04:30)]. Метафорична ідіома «pep talk» походить від ідеї тренера або лідера команди, який виголошує підбадьорливу промову перед своїми гравцями, щоб підняти їхній бойовий дух і надихнути на найкращу гру [66]. Слово «pep» у цьому контексті означає енергію або ентузіазм, а промова — це засіб, за допомогою якого ця енергія передається слухачеві. Український еквівалент даного виразу звучить як «запальна промова» [70]. У дубльованому перекладі замість прямого відповідника використовується слово «підбадьорити», що в цьому випадку є трансформацією адаптації комунікативного перекладу, оскільки сенс в українськомовній культурі

залишився на тому самому рівні. Адаптація як лінгвокультурне явище виникає тоді, коли певний культурний елемент однієї мови не піддається прямому перекладу або не розпізнається мовою перекладу. Це зумовлює необхідність зміни граматичної структури та культурної репрезентації, щоб перекладений зміст був виражений у спосіб, знайомий і контекстуально прийнятний для цільової аудиторії [64].

Репліка з 3 епізоду є нашим наступним прикладом відтворення мовних зворотів цільовою мовою. Сюжет розповідає історію пацієнта, який потребував трансплантації печінки. Він вирішив випити келих вина на випускному вечорі своєї доньки, хоча йому категорично не можна було вживати алкоголь. Це відклало операцію. Рада лікарні провела засідання щодо того, чи слід їм робити операцію, оскільки споживання алкоголю підвищує потенційні ризики. Доктор Ендрюс мав гарячу суперечку з доктором Мелендесом, який стверджував, що в чоловіка був низький рівень алкоголю в крові і що йому все ще можна зробити операцію. Доктор Ендрюс відповів йому, що правила існують не просто так. Він сказав: *«Without the rules, we'**re playing God**»* [76]. — *«Без правил ми **граємося в Бога**!»* [77 (C.1.E.3 00:33:00)]. Ідіома «to play God» означає «поводитися таким чином, ніби ви контролюєте події чи життя людей» [71]. У цьому контексті, Ендрюс має на увазі, що вони граються із життям людини. У фразеологічних українськомовних словниках немає прямих відповідників до оригінальної ідіоми, тому перекладачі вжили тактику дослівного перекладу, відтворивши цю ідіому як «грати в Бога». В українськомовних ідіоматичних словниках ми не знайшли прямих еквівалентів до цього виразу, однак, у цьому випадку дослівний переклад зберігає значення оригінала. Отже, ми можемо побачити ще один приклад вживання стратегії семантичного перекладу.

У наступній сцені доктор Мелендес і доктор Мерфі зустрілися із заступницею голови лікарні. Вони розповіли їй про певну ідею Шона. Коли вона запитала в них про ризики, Мелендес відповів їй, що операція може бути неуспішною, після чого вона сказала:

- *So, what was the point of this **dog and pony show**?* [76]

- *Тоді навіщо **взагалі була ця промова**?* [77 (C.1.E.9 00:18:40)]

Розмовна ідіома «dog and pony show» (буквально шоу собак і поні) означає подію, що прагне справити враження на людей і отримати їхню підтримку (з негативним підтекстом); демонстрація чого-небудь з метою продажу [73]. Це ідіоматичний вираз, який використовує образ циркового номеру з дресированими собаками та поні для позначення шоу або презентації, які сприймаються як надмірно вигадливі, ефектні або нещирі. Метафоричне значення фрази не пов'язане безпосередньо з буквальним значенням слів «собака» або «поні», а радше спирається на асоціації та конотації, які ці тварини мають у контексті циркової вистави. Українська ідіоматична мова не має прямих відповідників цій метафоричній фразі. Перекладачі вирішують дану проблему шляхом адаптації ідіоматичного виразу. Отже, цей фрагмент відповідає меті стратегії комунікативного перекладу.

Розглянемо наступний приклад. В аналізованому епізоді Шону Мерфі потрібно було трішки «відпочити» від Глассмана, який був дуже настирливим. Вночі після того, як Мерфі та його сусідка по кімнаті, Лія, закінчили пити, вони повернулися до свого мотелю. Лія сказала йому: *«In one day, I taught you how to **play hooky** from work, how to drive, how to drink, and how to totally **rock the house** in karaoke»* [76]. *— «За один день навчила тебе **прогулювати** роботу, водити машину, випивати і **співати в караоке**»* [77 (C.1.E.11 00:28:24)]. Вираз «to play hooky» вважається неформальною ідіомою. Це образний вираз, який означає пропускати школу або роботу без дозволу [73]. У фразі використовується слово «hooky» як замінник слів «truant» (прогульник), а використання слова «play» (грати) передбачає, що прогул робиться заради задоволення або відпочинку. Метафоричне значення фрази не пов'язане безпосередньо з її буквальним значенням, а радше спирається на асоціації та конотації, які слово «hooky» має в контексті прогулів або відсутності на роботі. У дубльованій версії вживається відповідна одиниця «прогулювати», що є еквівалентним перекладом цієї метафоричної ідіоми. Друга ідіома цього прикладу «rock the house», що означає «викликати» у глядачів великий ентузіазм від вистави [69], була перекладена як

«співати», що є тактикою адаптації. Обидві виділені лексеми демонструють використання стратегії комунікативного перекладу.

Наступна метафорична репліка також демонструє використання відповідників:

- ***Coast is clear?*** [76].
- ***Шлях вільний?*** [77 (C.1.E.5 00:39:39)].

У цьому фрагменті ми бачимо взаємодію між лікарем Мерфі та його пацієнтом, Еваном Галліко. Еван має разючу схожість із покійним братом головного героя, що викликає у нього почуття прив'язаності. Незважаючи на прикре відкриття, що Еван невиліковно хворий на рак, Мерфі продовжує підтримувати його. Коли Еван запитує, чи «берег вільний», він насправді має на увазі спротив своїх батьків спробам Мерфі лікувати його. Ця метафорична фраза «coast is clear», що порівнює вільний шлях із безперешкодною береговою лінією або узбережжям, де немає видимих небезпек або перепон на шляху, має еквівалентну одиницю в українській мові «шлях вільний» [70]. Отже, українська репліка охоплює еквівалентний переклад та стратегію комунікативного перекладу.

Ще один приклад використання тактики еквівалентності можна побачити в такій репліці:

- *We've just never been* ***on the same page****, you know* [76].
- *Ми просто ніколи не* ***погоджувалися*** [77 (C.1.E.5 00:13:49)].

У цьому прикладі ідіома «on the same page» у процесі перекладу перетворено дієсловом «погоджувалися». У контексті цього прикладу йдеться про чоловіка з ціп'яками, тобто паразитичними червами, який готується до операції. Його син шукає розради у лікаря Калу і згадує, що його батько був хорошою людиною, але вони ніколи не ладнали. Стратегія комунікативного перекладу у цьому випадку зберігає оригінальне значення та адаптує граматичну структуру до мови перекладу.

Розглянемо наступний приклад:

- *The minute I **catch my breath**, I'm gonna walk out of here, so you can just leave* [76].
- *Щойно я **переведу подих**, я вийду звідси, тож ви можеш просто піти* [77 (C.1.E.7 00:17:00)].

У цій ситуації пацієнтом доктора Калу є літній чоловік, якому потрібна операція, щоб врятувати життя. Однак чоловік не бажає проходити процедуру і наполегливо намагається ухилитися від перебування в лікарні. Коли його знаходить лікар Калу, чоловік заявляє, що має намір піти після того, як «переведе подих». Тут фразовому дієслову «catch my breath» в англійській мові відповідає еквівалентна ідіома «переведу подих» у мові перекладу [70], що також є доказом використання комунікативної стратегії.

Проаналізуємо останній фрагмент, що містить в собі стилістичні звороти:

- *And if either of you needs anything, even just to talk, **my door's always open*** [76].
- *І якщо комусь із вас щось знадобиться, навіть якщо просто поговорити, **мої двері завжди відчинені*** [77 (C.1.E.4 00:36:04)].

Під час хірургічної процедури лікарі Браун і Мерфі надали цінну допомогу доктору Ендрюсу. Згодом доктор Ендрюс високо оцінив їхні зусилля, визнаючи, що їхній попередній керівник, доктор Мелендес, можливо, не часто їх хвалив. Він також підкреслив, що завжди готовий надати підтримку і пораду, заявивши, що його двері завжди відкриті. Цей ідіоматичний вислів був дослівно перекладений українською мовою, що правильно передає той самий підтекст відкритості та доступності як мовою оригіналу, так і мовою перекладу. Це демонструє ефективність семантичного перекладу з використанням тактики дослівного перекладу, забезпечуючи збереження оригінального значення та контексту.

Наступним типом ідіоматичних зворотів є *сленг*. Сленгові слова — це слова або фрази, які є неформальними і часто використовуються в певних групах або спільнотах, зокрема серед молоді [37]. Сленг може використовуватися для вираження широкого спектру емоцій, від гумору і прихильності до неповаги чи

зневаги. Сленгові слова можуть також використовуватися для створення відчуття товариства або винятковості в групі, оскільки вони можуть бути незрозумілими для тих, хто не належить до цієї групи. Сленгові слова, як правило, не вважаються доречними в офіційному чи академічному контексті. У телесеріалі ми знайшли 5 висловлювань із використанням сленгу. Звернімо увагу на перший приклад.

Міс Браун, хірургічна ординаторка, висловила незгоду з доктором Мелендесом, своїм наставником. Доктор Калу, інший хірургічний ординатор, заговорив про те, що він і Браун сплять разом. Це образило її, через що наприкінці суперечки вона сказала: *«But, if you want to tell people that* ***you're screwing me****, go for it»* [76]. — *«Але якщо ти хочеш розповісти усім, що* ***спиш зі мною****, я не зупинятимо»* (C.1.E.1 00:07:56) [77]. Вираз «to screw someone» є сленгізмом на позначення для позначення сексуальних стосунків із кимось [38]. У цьому контексті даний вираз означає, що доктор Калу мав статевий акт із докторкою Браун. Можна побачити, що оригінальний сленговий вираз в перекладі замінено на більш нейтральне «спиш зі мною». Отже, цей фрагмент є прикладом трансформації модуляції. Модуляція як перекладацький прийом передбачає зміну точки зору, регістру або когнітивної категорії по відношенню до мови оригіналу [64]. Ця тактика дозволяє перекладачам досягти певної природності в тексті перекладу, зберігаючи при цьому оригінальне значення і точність, що передбачає вживання стратегії комунікативного перекладу.

Розглянемо наступний приклад. Історія розповідає про двох пацієнтів, хлопчика з аутизмом і літнього чоловіка, який не хотів більше жити. Мерфі мав піклуватися про хлопчика, а Калу — про чоловіка. Мерфі був єдиним із медичного персоналу, хто з'ясував, що не так із хлопчиком Ліамом. Однак батьки Ліама не хотіли, щоб головний герой був у команді, яка проводила операцію їхньому синові. Вони вважали, що людина з аутизмом ніяк не може оперувати людей. Доктор Мелендес був засмучений цим і звернувся за порадою до доктора Ґлассмана. Ґлассман порадив йому або погодитись з ними, або сказати їм наступне: *«Tell them to go* ***screw themselves****»* [76]. — *«Скажи їм, щоб вони йшли*

до біса» (C.1.E.7 00:25:39) [77]. Сленговий вираз «screw themselves» у цьому випадку є образливим способом показати, що вас хтось надзвичайно дратує і ви хочете, щоб ця особа пішла геть [69]. В українській мові відповідником цього сленгу є дієслово «ушиватися». У дубльованому перекладі використовується схожий за значенням, але більш емоційний вираз «йти до біса», що є прикладом тактики модуляції, охоплюючи стратегію комунікативного перекладу.

Наступний фрагмент є прикладом використання транспозиції:

- *Because I will be damned if I'm gonna have my voice box removed just because* ***somebody screwed up*** [76].
- *Бо будь я проклятий, якщо мені видалять голосову щілину через* ***чужий провтик*** [77 (C.1.E.9 00:11:38)].

Жінка з підозрою на рак розлютилася на доктора Ендрюса і доктора Брауна, тому що вони не захотіли вибачитися за втрату її зразка для тестування. Сленгове фразове дієслово «somebody screwed up» походить від дієслівного словосполучення, яке було перекладено як «чужий провтик» (іменникове словосполучення). В українській мові серед словникових відповідників цього сленгового фразового дієслова — «зіпсувати», «загидити» [74]. Тобто у цьому випадку використовується тактика адаптації, демонструючи стратегію комунікативного перекладу.

Розглянемо останній приклад сленгу:

- *That is* ***sort of*** *what I was going for, yeah* [76].
- *Саме це я мав на увазі, так* [77 (C.1.E.6 00:20:37)].

Доктор Джаред Калу зустрівся з пацієнткою на ім'я Селез, яка отримала опіки другого та третього ступенів по всьому тілу внаслідок нещасного випадку. Пацієнтка була засмучена своїм станом. Намагаючись заспокоїти її, доктор Калу запропонував їй добірку фільмів на вибір. Однак пацієнтка образилася на цей жест, сприйнявши його як тривіалізацію її ситуації. Вона відповіла із сарказмом, маючи на увазі, що перегляд фільму насправді не полегшить її страждань. Доктор Калу визнав її реакцію і пояснив свої наміри, заявивши, що він це і мав на увазі. Неформальний вираз «sort of» було опущено в українському

дубльованому перекладі, незважаючи на те, що в українській мові існують ідіоматичні еквіваленти, такі як «щось на зразок», «щось типу», «на кшталт» [72]. Отже, ані семантична, ані комунікативна функції не збережені в дубльованому варіанті.

3.3 Відтворення медичної термінології

Головною стратегією перекладу фахових медичних термінів є семантичний переклад, тобто, збереження оригінальної мовною одиниці та її запозичення мовою перекладу. Однак, наше дослідження показало, що українське озвучення серіалу «Добрий лікар» містить як приклади семантичного перекладу, так і приклади комунікативного, тобто адаптивного перекладу. Розглянемо декілька з них.

У 5-й серії, коли доктор Мерфі описує стан пацієнта, він використовує той самий медичний термін як і в оригінальній версії: *«What do we have here? Uh... **hematoma**?»* [76], так і в українському дубляжі: *«Що у нас тут? **Гематома**?»* [77 (C.1.E.3 00:34:24)]. Це є прикладом стратегії семантичного перекладу медичної термінології, використовуючи усталений еквівалентний словниковий відповідник, який було утворено за допомогою тактики запозичення (перейняття слова чи виразу вихідної мови мовою перекладу), згідно з класифікацією Віне та Дарбельне [64]. Тактика запозичення може бути застосована в двох різних ситуаціях: по-перше, під час обговорення нового технічного процесу, коли відповідний термін відсутній у мові перекладу; по-друге, при намірі зберегти в мові перекладу окремі слова чи вирази вихідної мови з метою досягнення стилістичного ефекту. У нашому матеріалі було виявлено 11 прикладів використання словникових відповідників, які було утворено за допомогою тактики запозичення при відтворенні медичної термінології цільовою мовою.

Наступний фрагмент також продемонструє використання словникового відповідника через застосування тактики запозичення у семантичному перекладі термінів. У 1-й серії Шон діагностує у пацієнта колапс легені: *«…**pneumothorax** stabilized, but undetermined internal injuries»* [76]. В українському дубляжі використано термін «пневмоторакс»: *«…**пневмоторакс** стабілізований, але*

невідомі внутрішні пошкодження» [77 (C.1.E.1 00:17:59)], який точно відповідає медичному терміну в українській мові.

З-посеред інших прикладів, що яскраво ілюструють використання словникових відповідників медичних термінів, які утворилися за допомогою тактики запозичення, у поєднанні зі стратегією семантичного перекладу, варто зазначити: *«The **biopsy** will tell us more»* [76]. — *«Після **біопсії** буде зрозуміло»* [77 (C.1.E.5 00:13:38)]; ***«EKG's** normal»* [76]. — *«**ЕКГ** у нормі»* [77 (C.1.E.14 00:32:48)]; *«The **testicular artery** can retract up into the pelvis»* [76]. — *«**Тестикулярна артерія** могла втягуватися в таз»* [77 (C.1.E.14 00:34:30)]; *«**Pulmonary embolism**?»* [76]. — *«**Легенева емболія**?»* [77 (C.3.E.9 00:05:26)]; *«**CT** shows she has two pelvic lesions»* [76]. — *«**КТ** показало дві пухлини у тазу»* [77 (C.3.E.9 00:07:55)]; *«You have red eyes... **uveitis»*** [76]. — *«У тебе червоні очі… **увеїт»*** [77 (C.1.E.7 00:24:15)]; *«We could do it in two steps, **endoscopy** to stop the bleed and a partial **duodenectomy** to remove the tumor»* [76]. — *«Два етапи: **ендоскопія**, щоб зупинити кровотечу, і **дуоденектомія** для видалення пухлини»* [77 (C.6.E.20 00:16:39)]; *«He doesn't need the **laparoscopy**»* [76]. — *«**Лапароскопія** йому не потрібна»* [77 (C.1.E.7 00:24:24)].

Окрім того, у процесі дослідження й аналізу ілюстративного матеріалу нами були виявлені випадки, в яких медичні терміни відтворюються за допомогою комунікативної стратегії перекладу.

У 1-му епізоді доктор Шон Мерфі пояснює своїм новим колегам, що у нього аутизм і синдром саванта. В українському дубляжі оригінальна репліка персонажа *«Yes, he has autism, but he also has **savant syndrome**...»* [76] перекладається як «*Так, у нього аутизм, але він також має **суперздібності**...*» [77 (C.1.E.1 00:05:58)], що є більш доступним і зрозумілим терміном для цільової аудиторії українських глядачів, яка може бути не знайома з оригінальним англійським терміном. Тут ми спостерігаємо застосування тактики адаптації.

У 2й серії є примітний приклад адаптації медичних термінів. В оригінальному діалозі англійською мовою доктор Мерфі детально описує стан здоров'я пацієнта: «*The patient is a 25-year-old male with **chondroblastoma**, a rare*

bone cancer. It's in his left proximal humerus» [76]. Проте, у перекладі українською мовою прямий відповідник цього терміну, «хондробластома», був вилучений із діалогу. Натомість доктор Мерфі передає більш узагальнене твердження: «*У пацієнта* ***рідкісний вид раку кісток***» [77 (C.3.E.5 00:27:13)]. Це вилучення могло бути зробленим із метою спрощення медичної термінології для української аудиторії, яка може бути не знайома зі спеціальним терміном «хондробластома». Інше можливе пояснення може бути пов'язане з часовими обмеженнями або аспектом синхронізації в дубльованій версії епізоду. Незважаючи на потенційне обґрунтування цієї зміни, важливо зазначити, що вилучення терміну «хондробластома» змінює регістр медичної інформації, поданої в оригінальному англійському діалозі. Цей приклад демонструє, як дубльовані переклади можуть призводити до зсувів у змісті та потенційно змінювати розуміння представленого матеріалу, адаптуючись під українську культуру за допомогою стратегії комунікативного перекладу і тактики адаптації.

Наступний приклад демонструє використання тактики запозичення:

- *«**Grey-Turner sign**»* [76].
- *«**Симптом Грея-Тернера**»* [77 (C.1.E.14 00:34:07)].

«Grey-Turner sign» — це медичний клінічний симптом, названий на честь британських хірургів Джорджа Грея Тернера та Едварда Терні. Він передбачає наявність синців або зміни кольору на тілі між ребрами і стегном. Симптом Грея-Тернера зазвичай пов'язаний з важкими станами, такими як гострий панкреатит або заочеревинна кровотеча. В перекладі вжито запозичення у вигляді словосполучення «симптом Грея-Тернера», що охоплює стратегію комунікативного перекладу.

Розглянемо останній приклад:

- *The next thing I'd look at is a post-op* ***myocardial infarction****»* [76].
- *Наступне, на що я б звернув увагу, — це післяопераційний* ***інфаркт міокарда****»* [77 (C.4.E.17 00:04:27)].

Ця репліка демонструє використання тактики транспозиції. За визначенням Віне та Дарбельне [64], транспозиція — це процес, під час якого

змінюється клас слів або граматична структура, не впливаючи на загальний зміст повідомлення. Цей прийом входить до категорії непрямого перекладу. В оригіналі «myocardial» — це прикметник, який описує або модифікує іменник «infarction». Він стосується серцевого м'яза (міокарда). «Infarction» — це іменник, який позначає стан загибелі або пошкодження тканин через недостатнє кровопостачання певного органу або тканини, в даному випадку серця. Разом «myocardial infarction» означає специфічний медичний стан, відомий як серцевий напад. У перекладі це замінюється іменниковим терміном «інфаркт міокарда». Цей приклад охоплює стратегію комунікативного перекладу.

3.4 Відтворення евфемізмів і дисфемізмів

Проблема використання евфемізмів перебуває в центрі уваги лінгвістів уже кілька десятиліть і є предметом численних досліджень зарубіжних і вітчизняних науковців [39; 17; 5]. Зацікавленість евфемізмами продовжує зростати завдяки їх широкому використанню в різних сферах міжособистісного спілкування, що відображає зміни соціальних орієнтирів у людському житті. Вживання евфемізмів у комунікативному мовленні має особливо високу інтенсивність в сучасному суспільстві. Без використання евфемістичної лексики неможливо уявити процес безконфліктної комунікації. Поява, розвиток і впровадження евфемістичних слів-замінників у загальний ужиток відбувається насамперед під впливом преси, телебачення та літератури. Популярність евфемістичних замін зумовлена тим, що така лексика постійно супроводжує процес комунікації і є одним із основних засобів забезпечення успішної та безконфліктної комунікації. Евфемістичні трансформації або зменшують звучання негативних мовних одиниць, або повністю замінюють негативне значення слова. Традиційно евфемізми розглядають у трьох аспектах: соціальному, психологічному та лінгвістичному [39].

В останні роки з'явився четвертий аспект вивчення евфемістичної лексики — прагматичний [49]. Евфемізми виконують низку прагматичних функцій, які передають позитивну або негативну конотацію, забезпечують стилістичний (емфатичний) ефект, посилюють виразність мовлення, а також впливають на

емоційну сферу психіки та поведінки людини і змінюють емоційний стан адресата. Основними прагматичними функціями розмовного стилю є кооперативна та превентивна функції. Кооперативна функція передбачає досягнення мовної співпраці. Основною метою кооперативних функцій є запобігання соціальній напруженості та необхідність проявляти повагу до різних соціальних груп, а також підвищення значущості певних реалій соціальної сфери. До евфемізмів, які виконують кооперативну функцію, належать:

- найменування, що належать до сфери расових особливостей: «*non-white, African American, Afro-American, member of the African diaspora*» [76];

- найменування понять, пов'язаних з бідністю: «*to be deprived, to be underprivileged, to be financially constrained, to be negatively privileged, disadvantaged, the needy*» [76];

- найменування понять, пов'язаних зі статусом людини: «*undocumented immigrants, day laborer, sanitation engineer, access controller, between jobs, a resting actor*» [76].

Превентивна функція передбачає використання евфемізмів для вживання традиційних понять, на які накладено табу. Це явища, що відображають певні морально-етичні та релігійні заборони, а також явища, пов'язані із забобонами. До евфемізмів, які виконують превентивну функцію, належать:

- найменування, що належать до сфери стосунків статей: *«love-affairs, love experience, be sweetheart tonight, be in contact, tactical support, to make love, late visits»* [76];
- найменування понять смерті: *«to bite the dust, an ending was bound to come, to pass away, to go to heaven, to rest in peace»* [76];
- найменування, що належать до сфери фізіології: *«relieve yourself, house of lords, refresh the body»* [76].

Загалом, евфемізми слугують важливим інструментом соціальної комунікації, дозволяючи людям легше і дипломатичніше обходити делікатні або табуйовані теми.

Використання певних мовних форм, зокрема регістрових, структурно-текстових, якісних і кількісних, формує стиль, характерний для певного типу тексту, тобто функціональний стиль [20; 16]. Концепція стилю як вибору знаходить своє підтвердження насамперед у сфері відбору лексики. У нашій праці ми зосереджуємося на дослідженні евфемістичної лексики в розмовному стилі медичної сфери.

Розмовний стиль мови є одним із найпоширеніших функціональних стилів, який охоплює як офіційне, так і неофіційне спілкування. Це також найбільш нейтральний функціональний стиль із великою гнучкістю використання. Без перебільшення можна сказати, що розмовний стиль виконує основну функцію мови — функцію спілкування. У розмовному стилі передача інформації відбувається переважно в усній формі. Основними сферами реалізації розмовного стилю мовлення є повсякденне спілкування, яке відбувається в неформальній обстановці, а також офіційне спілкування.

Неофіційне спілкування переважно відбувається в сім'ї та серед друзів. У цьому разі обмін інформацією, почуттями, думками проходить у неформальній обстановці та з використанням розмовної чи просторічної лексики. Майже всі телевізійні шоу орієнтовані на сімейний перегляд, і не завжди доречно використовувати прямі значення слів. Саме тому сценаристи вдаються до використання евфемізмів, а найбільш вдалі з них проникають у нашу розмовну мову.

Представникам інших лінгвокультур не завжди легко інтерпретувати сюжет іноземного фільму, в якому використано евфемізми. Професія лікаря передбачає безпосереднє спілкування як із пацієнтами та їхніми родичами, так і з колегами. Тому лікарю необхідно дотримуватися мовних норм, а також обирати доречні мовні конструкції, які допоможуть пом'якшити висловлювання та уникнути комунікативного провалу, відповідно до правил мови та медичного етикету. Наведемо приклади евфемізмів, взятих із американського телесеріалу «Добрий лікар».

Евфемізми відіграють важливу роль у пом'якшенні потенційно образливого або чутливого контенту в різних формах медіа, зокрема в телевізійних серіалах, як-от «Добрий лікар». Використання евфемізмів в оригінальних англійських діалогах демонструє свідоме прагнення підтримувати рівень культурної чутливості та професіоналізму, особливо в медичній сфері.

Наприклад, у 10-й серії 1-го сезону «Доброго лікаря» доктор Мерфі використовує термін ***«intestinal mishap»*** [76] як евфемізм для позначення кишкової непрохідності. Такий вибір фрази пом'якшує потенційний вплив неприємного медичного стану на чутливу аудиторію. В українському дубляжі репліку з використанням комунікативного перекладу відтворено як ***«проблеми з травленням»*** [77 (C.4.E.2 00:03:57)], що є ще більш нейтральним і менш образливим виразом у мові перекладу. Тут перекладачі вжили тактику адаптації.

Інший приклад можна спостерігати у 8-й серії, де доктор Мерфі в контексті важкої генітальної інфекції пацієнтки використав словосполучення ***«personal area»*** [76]. Цей евфемізм дозволяє уникнути прямої мови, зберігаючи при цьому професіоналізм і делікатність у медичному середовищі. В українській версії фразу перекладено як ***«інтимні місця»*** [77 (C.1.E.12 00:26:20)], евфемізм, який часто використовується в українському медичному контексті. Перекладачі вжили тактику адаптації зі стратегією комунікативного перекладу. Ці приклади підкреслюють важливість адаптації евфемізмів до культурного контексту мови перекладу в процесі дубляжу. У такий спосіб медіа-продюсери можуть забезпечити доступність контенту та повагу до різних аудиторій, зберігаючи при цьому сенс і тон оригінального матеріалу.

Розглянемо наступний приклад:

- *Katie's not ready* ***to go*** [76].
- *Кеті не готова* ***померти*** [77 (C.1.E.12 00:17:58)].

У цьому разі оригінальна фраза *«Katie's not ready* ***to go****»* ілюструє згадану концепцію, використовуючи більш непрямий і м'який підхід до передачі інформації, яка пов'язана зі згадкою про смерть. Утримуючись від використання прямих термінів, таких як «death» (смерть) або «died» (помер), висловлювання

пом'якшує емоційний вплив на одержувача і сприяє більш комфортній розмовній атмосфері. На противагу цьому, дубльований варіант «померти» представляє більш пряме і недвозначне вираження того ж самого повідомлення. Завдяки використанню комунікативної стратегії перекладу зі специфічним словом «помер», висловлювання набуває порівняно різкого тону, що може викликати сильнішу емоційну реакцію у слухача. Таке зіставлення підкреслює роль евфемізмів у навігації складними темами і створенні відчуття невимушеності серед учасників діалогу. Таким чином, оригінальний діалог є прикладом використання евфемізмів як лінгвістичного інструменту для пом'якшення впливу чутливої інформації, тоді як дубльований фрагмент представляє більш відверту, хоча й потенційно тривожну, альтернативу. Дубльований варіант охоплює тактику еквівалентності.

Ще одним прикладом є наступний фрагмент:

- *The patient is in a **vegetative state*** [76].
- *Пацієнт перебуває у **стані глибокого занепаду*** [77 (C.4.E.8 00:27:20)].

Оригінальний вираз забезпечує точне та клінічне відображення медичного стану пацієнта. В аналізованій фразі використовується спеціальна медична термінологія, яка точно передає стан непритомності пацієнта, що характеризується відсутністю реакції на зовнішні подразники та відсутністю свідомості або довільних рухів [69]. На противагу цьому, у дубльованому перекладі застосовано евфемістичний підхід до опису стану пацієнта. Замість того, щоб використовувати конкретну медичну термінологію («вегетативний стан» або «вегетативне життя» [72]), перекладач вдався до більш узагальненого терміну «глибокий занепад», який також може вказувати на погіршення стану здоров'я пацієнта в цілому. Цей пом'якшений вираз дає менш чітке уявлення про справжній стан пацієнта, що робить його більш прийнятним для немедичної аудиторії, але водночас передає всю серйозність ситуації. Тут ми можемо бачити, що евфемізація досягається шляхом вживання комунікативної стратегії перекладу з трансформацією модуляції.

Отже, евфемізми у розмовному функціональному стилі використовуються для дотримання прийнятого мовного етикету, пом'якшення висловлювань, уникнення комунікативних конфліктів, сприяння успішній комунікації, а також прагнення приховати справжній стан речей. Евфемістична мова відіграє важливу роль у досягненні успішної, безконфліктної ситуації, що особливо необхідно в розмовному діалогічному мовленні.

Проте, переклад евфемізмів або евфемістичних виразів вимагає розуміння контексту і сенсу мови оригіналу. Переклад евфемізмів, першою чергою, починається зі спроби визначити слово в мові перекладу, яке відповідає за значенням. У більшості випадків евфемізми в англійській мові мають близькі за значенням слова в українській мові. У теорії перекладу українське слово, близьке за значенням до англійського, прийнято називати лексичним або словниковим еквівалентом. Основна частина роботи перекладача полягає в тому, щоб знайти низку відповідників до англійського евфемізму та вибрати той, який найточніше передає значення евфемізму в даному контексті. Переклад багатьох евфемізмів є відносно простим. Перекладачеві потрібно знати всі можливі значення слова, і цього буде достатньо для відтворення. Правильний вибір слова при перекладі залежить насамперед від його семантичної та стилістичної адекватності в оригінальному вигляді. Під адекватністю ми розуміємо не тільки відповідність певного перекладацького евфемізму або евфемістичного словосполучення, але і всього словесного змісту, тобто контексту.

Евфемізми слугують для заміни тих слів або словосполучень, які, на думку мовця і за правилами мовного етикету, є небажаними, не відповідають меті спілкування і можуть призвести до комунікативної невдачі. Необхідними передумовами успішної евфемізації або пом'якшення мови є вміння оцінювати предмет мовлення і мовну ситуацію в цілому, мовна і культурна компетенція співрозмовників, а також здатність до самоконтролю в процесі комунікації.

У контексті теорії мовленнєвих актів медичні працівники використовують евфемізми з урахуванням лексико-семантичних і стилістичних способів

утворення. Можна виокремити три моделі мовленнєвих ситуацій: «лікар-пацієнт», «лікар-родичі пацієнта» та «лікар-колеги» [55].

Значну частину роботи лікаря складає спілкування з пацієнтами. Під час огляду та розпитування пацієнта важливо уникати слів, які в повсякденній мові можуть звучати грубо або образливо. Наприклад, при огляді пацієнта лікар використовує медичний термін, який може бути не зовсім зрозумілий пацієнту, замість грубого розмовного слова: *«I need to check your* ***rectum****»* [76]. — *«Мені треба оглянути вашу* ***пряму кишку****»* [77 (C.4.E.2 00:15:21)]. Евфемізація в оригіналі досягається шляхом запозичення з латинської мови, а в дубльованому перекладі — прямим еквівалентом через стратегію комунікативного перекладу. Перлокутивний ефект полягає в тому, щоб уникнути несприятливого впливу на слухача.

Існують випадки, коли замість медичного терміну з негативною конотацією використовується прийом узагальнення з нейтральною тональністю: *«The only way is to* ***evacuate the fetus****»* [76]. — *«Єдиний варіант —* ***видалити плід****»* [77 (C.4.E.4 00:05:42)]. Тут ми можемо побачити використання семантичного перекладу з трансформацією еквівалентності.

Окрім комунікації «лікар-пацієнт», лікарям також доводиться взаємодіяти безпосередньо з родичами та близькими пацієнта. Повідомляючи родичам пацієнта про його смерть, лікарі повинні уникати різких, прямих висловлювань на кшталт «він помер» або «він мертвий». Натомість слід використовувати пом'якшені версії цих слів або іноді навіть опускати факт трагедії, коли смерть стає очевидною лише з контексту. Ця концепція демонструється в наступному прикладі:

The day that the rain smelled like ice cream, my bunny ***went to heaven*** *in front of my eyes. The day that the copper pipes in the old building smelled like burnt food, my brother* ***went to heaven*** *in front of my eyes. I couldn't save them. It's sad.* ***Neither one*** *had the chance to become an adult* [76]. — *Того дня, коли дощ пахнув морозивом, мій кролик* ***потрапив на небеса*** *на моїх очах. Того дня, коли мідні труби в старій будівлі пахли горілою їжею, мій брат* ***потрапив на небеса*** *на*

моїх очах. Я не зміг їх врятувати. Це сумно. ***Вони*** *не мали шансу стати дорослими* [77 (C.1.E.1 00:37:50)].

У цьому фрагменті евфемізм досягається як в оригіналі (went to heaven), так і в перекладі шляхом тактики дослівного перекладу — *«потрапив на небеса»*. Крім того, перекладачі застосували трансформацію модуляції, щоб перетворити негативну конструкцію *«neither one»* на позитивне слово *«вони»* (they) у мові перекладу. Цей прийом ілюструє негативний контраст модуляції, оскільки він зміщує перспективу контексту. Застосування такої техніки дозволяє перекладачам адаптувати оригінальне повідомлення у спосіб, який є більш прийнятним і природним для цільової аудиторії, не жертвуючи при цьому змістом або точністю вихідного контенту. Семантичний переклад є стратегією відтворення цієї репліки.

По-друге, робота медичного працівника, зокрема хірурга, передбачає високий рівень відповідальності, що, відповідно, призводить до емоційного стресу. Евфемізація допомагає зняти напругу в таких ситуаціях. Наприклад, замість того, щоб сказати *«**she died**»* [76], можна використати метафору на кшталт *«**ми її втратили**»* [77 (C.3.E.16 00:14:40)], щоб створити більш м'яку емоційну атмосферу.

По-третє, обговорюючи між собою діагноз пацієнта, лікарі використовують термінологію, яка знайома і зрозуміла в їхньому професійному середовищі. З філологічної точки зору, евфемізми можуть передаватися за допомогою алюзій, як наприклад: *«I think that we're dealing with* ***Munchausen syndrome»*** [76]. — *«Здається, ми маємо справу з* ***синдромом Мюнхгаузена»*** [77 (C.4.E.4 00:37:02)]. Синдром Мюнхгаузена — це вигаданий розлад, при якому людина симулює, перебільшує або навмисно викликає симптоми хвороби, щоб пройти медичне обстеження, лікування, госпіталізацію, хірургічне втручання тощо. Цей лінгвістичний підхід використовується для дотримання етичних стандартів спілкування з пацієнтом, роблячи розмову більш академічною та шанобливою. У цьому випадку ми можемо побачити, що

перекладачі відтворили оригінальний алюзійний евфемізм за допомогою семантичної стратегії та тактики запозичення.

Протилежність евфемізмам можна спостерігати у такому явищі, як дисфемізація. Основна суть дисфемізмів полягає у свідомому згрубінні мови. Використання такого мовного акту створює інший мовний акт — лайку. Лайка має на меті виконати такі функції:

1) висловлювати негативну оцінку стосовно певної особи або об'єкта;

2) виявляти невдоволення чи обурення щодо когось або чогось.

У процесі дослідження серіалу «Добрий лікар» нами були виявлено декілька випадків використання дисфемізмів, а саме: коли дехто з персонажів телешоу звертається до головного героя, доктора Шона Мерфі, який страждає на аутизм та синдром саванта. Вони можуть вживати такі слова, як *«weirdo», «freak», «дивак», «клоун»*: *«And like I'd ever kiss a creepy* ***weirdo*** *like you»* [76]. — *«Я б ніколи не поцілувала такого* ***клоуна****, як ти»* [77 (C.1.E.4 00:41:53)] (стратегія комунікативного перекладу, тактика модуляції), для опису його особистості, що є негативними та принизливими виразами стосовно людини з неврологічним розладом. Застосування дисфемістичної мови різними персонажами підкреслює відмінності між Шоном Мерфі та «звичайним» лікарем, що може закріпити стереотипи та сприяти маргіналізації людей зі схожими особливостями. Водночас, вживання дисфемізмів у серіалі може слугувати відображенням суспільних уявлень та упереджень щодо осіб із аутизмом та іншими неврологічними розладами. Це надає можливість глядачам критично переосмислити власні переконання та розуміння таких станів, а також, можливо, відкинути негативні конотації, пов'язані з ними. У контексті дублювання дисфемістичних виразів важливо, щоб перекладачі відтворили точний зміст та емоційний вплив і тональність оригінального діалогу. Це забезпечить ефективне відтворення образу лікаря Шона Мерфі та пов'язаних із ним ситуацій у різних культурах і мовних контекстах.

Таким чином, на основі проведеного дослідження ми прийшли до висновку, що евфемізмів у мові медичних працівників більше, ніж дисфемізмів.

Основними прийомами створення евфемізації є адаптація та запозичення. Робота лікаря, від якої залежить здоров'я та життя пацієнтів, зумовлює необхідність добору мовних формул, здатних підбадьорити та пом'якшити негативний вплив на пацієнтів та їхніх рідних. Однак цей ефект не завжди досягається через суб'єктивні чинники в роботі медичних працівників: мові лікарів також притаманні такі прийоми, як іронія та сарказм, які часто мають негативну конотацію і згодом можуть призвести до дисфемізації висловлювань. За результатами проведеного аналізу нами було з'ясовано, що дубльований переклад евфемізмів та евфемістичних виразів здійснюється за допомогою підбору еквівалентів та культурної адаптації в українській мові, що ускладнює роботу перекладача. Використання евфемізмів носіями мови створює певні труднощі у перекладі, оскільки велика кількість евфемізмів не зазначена в словниках, а тактика адаптації може не відповідати мовленнєвій дійсності. Процес евфемізації охоплює різні сфери мови, і перекладачі повинні звертати особливу увагу на цей аспект.

Евфемізми відіграють значну роль у визначенні емоційної тональності висловлювання. Вони можуть пом'якшити негативний вплив, забезпечити комфорт або показати ввічливе ставлення, особливо в делікатних ситуаціях, таких як медична комунікація. Вибір евфемізмів може безпосередньо впливати на емоційний тон, позитивно чи негативно, залежно від контексту та наміру мовця. У медичній комунікації використання евфемізмів створює емпатійне середовище. Однак дуже важливо дотримуватися балансу між забезпеченням комфорту та уникненням потенційного нерозуміння критично важливої інформації. З іншого боку, використання іронії, сарказму або дисфемізмів може призвести до негативної емоційної тональності, оскільки ці вирази можуть бути сприйняті як образливі, непрофесійні або навіть шкідливі в певних ситуаціях. Медичним працівникам важливо усвідомлювати, який вплив їхній вибір слів може мати на пацієнтів та їхні сім'ї, і використовувати мову, що сприяє довірі, розумінню та співпереживанню. Отже, співвідношення між евфемізмами та емоційним тоном є важливим аспектом мови та процесу перекладу, особливо в

таких делікатних ситуаціях, як медичне спілкування, де вибір слів може суттєво вплинути на емоційний стан пацієнтів та їхніх родин.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

У цьому розділі ми розглядали стратегії і тактики перекладу медичного телесеріалу «Добрий лікар» на матеріалі українськомовного озвучення, зосередивши увагу на аналізі таких мовних одиниць, як ідіоматичні вирази, медичні терміни, евфемізми та дисфемізми.

У результаті проведеного дослідження перекладу американського серіалу «Добрий лікар» українською мовою нами було зібрано і проаналізовано 103 висловлювання, що містять різні стратегії перекладу за класифікацією П. Ньюмарка та тактики перекладу за класифікацією Ж. Віне та Ж. Дарбельне. У деяких випадках один вираз охоплював кілька тактик перекладу одночасно. Також були фрагменти з повним опущенням оригінальних одиниць, які не можна віднести до будь-якої тактики обраної класифікації. Згідно з таблицею 3.2, у дубльованій версії серіалу «Добрий лікар» нами було виявлено 103 випадки вживання стратегій і тактик перекладу. Стратегія комунікативного перекладу була зафіксована в 57 фрагментах (55,34 %), тоді як стратегія семантичного перекладу — в 46 випадках (44,66%). Найпоширенішою тактикою перекладу є використання еквівалентів, що складає 59,22 % від загального відсотка. Другою та третьою за популярністю тактиками є дослівний переклад та запозичення із 14,59 % та 13,59 %. На четвертому місці — адаптація з показником 5,83 %. На п'ятому і шостому місцях знаходяться тактика модуляції і неперекладені вирази — 3,88 % та 1,94 %. Останньою у списку є тактика транспозиції, що має показник 0,97 %.

№	Тактики перекладу	Частота	Відсоток
1	Запозичення	14	13,59%
3	Дослівний переклад	15	14,56%
4	Транспозиція	1	0,97%
5	Модуляція	4	3,88%

6	Еквівалентний переклад	61	59,22%
7	Адаптація	6	5,83%
8	Неперекладені вирази	2	1,94%
УСЬОГО		103	100%

Таблиця 3.2: Тактики перекладу

ВИСНОВКИ

Дублювання — один із найпопулярніших видів аудіовізуального перекладу. Характерною рисою цього способу відтворення вихідного продукту є технічні обмеження, які змушують перекладачів вдаватися до різних стратегій і тактик перекладу.

Можемо зазначити, що в роботі були досягнуті поставлені мета і завдання. Ми визначили основні стратегії і тактики медичного перекладу при дублюванні кінострічок (на матеріалі українськомовного перекладу телесеріалу «Добрий лікар»).

В Україні дублювання як вид аудіовізуального перекладу досліджується менш інтенсивно в порівнянні з іншими країнами. Це пов’язано з тим, що український дубляж пройшов великий шлях розвитку і набув популярності лише починаючи з 2006 року. Нині завдяки онлайн платформам ця сфера популяризується швидкими темпами. Люди, які прагнуть вивчати іноземну мову, мають можливість дивитися улюблені фільми або серіали мовою оригіналу з українським озвученням.

Теоретична частина нашого дослідження була присвячена вивченню основ дубляжу в контексті медичних фільмів і телесеріалів. У першому розділі ми заглибилися в різні аспекти, пов'язані з процесом дубляжу, зокрема в контексті українськомовного аудіовізуального перекладу. Нами були досліджені технічні стандарти дубляжу, зокрема синхронізація, автентичність і реалістичність діалогів, зв'язність між зображенням і текстом, достовірний переклад, чіткий звук, а також важливість акторської майстерності для забезпечення переконливого відтворення.

Крім того, теоретична частина була присвячена викликам і міркуванням, пов'язаним із відтворенням медичного дискурсу у процесі дублювання. Ми дослідили особливі риси мови лікаря, а також тонкощі відтворення та точного перекладу медичної термінології. Цей аналіз мав на меті пролити світло на труднощі дубляжу медичних кінострічок і потребу в спеціальних знаннях та лінгвістичному досвіді в даній галузі.

Проаналізувавши теоретичні наукові розвідки, наше дослідження мало на меті окреслити ключові елементи, що сприяють успішному дублюванню медичних фільмів і серіалів. Розуміння технічних стандартів, нюансів медичного дискурсу та важливості ефективного аудіовізуального перекладу в цій галузі має вирішальне значення для створення якісних дубльованих перекладів, що ефективно донесуть задумане оригіналом повідомлення до цільової аудиторії.

Загалом, теоретична частина нашого дослідження заклала основу для подальшого практичного аналізу, забезпечивши комплексне розуміння теоретичних засад і міркувань, пов'язаних із дублюванням медичних стрічок. Вона надала необхідне підґрунтя для вивчення цих концепцій в емпіричній частині дослідження, що, зрештою, сприяло глибшому розумінню викликів, а також стратегій і тактик, пов'язаних із українськомовним дублюванням медичного контенту.

У практичній частині ми провели дослідження технічних аспектів та стратегій і тактик у процесі дублювання телесеріалу «Добрий лікар».

Другий розділ дослідження був присвячений аналізу дотримання технічних стандартів при перекладі медичного телесеріалу «Добрий лікар» крізь призму українського дубляжу. У розділі нами було досліджено чотири ключові аспекти: синхронізація, зв’язність зображення і тексту, достовірний переклад, а також автентичність і реалістичність діалогів.

Було виявлено, що українськомовний дубляж серіалу «Добрий лікар» досяг хорошого рівня синхронізації. Це технічне обмеження викликало найбільші труднощі в процесі перекладу. У цілому дубльовані голоси були добре синхронізовані та узгоджені з артикуляцією англомовних акторів, що забезпечує безперешкодний перегляд для глядачів, однак доволі частими є випадки поганої синхронізації.

Зв'язність зображень із текстом є наступним технічним аспектом, що був нами розглянутий у дослідженні. Незважаючи на докладені зусилля щодо збереження узгодженості, є випадки, за яких візуальний контекст і відповідний дубльований діалог не відповідають один одному. Однак, у цілому, зв’язність

зображень і тексту є задовільною.

Аспект вірному оригіналові перекладу в обраному серіалі було повністю дотримано. Переклад точно передає зміст оригінального тексту, забезпечуючи правильну передачу важливої медичної інформації та термінології українською мовою.

Стандарт автентичності та реалістичності діалогів у дубляжі «Доброго лікаря» загалом є високим. Емоційні нюанси, вирази, культурний аспект та мовленнєві кліше персонажів були ефективно передані, створюючи реалістичне відображення медичних працівників та їхньої взаємодії.

У третьому розділі ми розглянули стратегії і тактики перекладу медичного телесеріалу «Добрий лікар» у контексті українськомовного дубляжу. Наше дослідження ми розпочали з вибору оптимальних стратегій і тактик перекладу. Нами було обґрунтовано, що для нашого дослідження оптимальними класифікаціями є стратегії семантичного та комунікативного перекладу П. Ньюмарка та перекладацькі трансформації Ж. Віне і Ж. Дарбельне.

На основі аналізу 103 виразів було виявлено і проаналізовано різні перекладацькі стратегії і тактики. Компаративний метод аналізу дав нам змогу виокремити лексичні одиниці й явища і визначити доцільність їхнього перекладу. Для відтворення ідіоматичних виразів найчастіше використовувалася стратегія комунікативного перекладу, зокрема з використанням тактики еквівалентності. Такий підхід мав на меті передати ідіоматичне значення у спосіб, який є природним і прийнятним для цільової аудиторії.

При відтворенні медичної термінології переважає стратегія семантичного перекладу. У межах цієї стратегії тактика запозичення з використанням словникових відповідників до термінів була найбільш вживаною. Запозичення передбачає відтворення оригінальних медичних термінів мовою перекладу зі збереженням їхньої форми та спеціалізованого значення.

Для відтворення евфемізмів і дисфемізмів найчастіше використовувалася стратегія комунікативного перекладу. Цей підхід має на меті передати первинне значення та найтонші нюанси евфемістичного чи дисфемістичного виразу у

спосіб, зрозумілий та культурно прийнятний для української аудиторії. Для реалізації цього аспекту часто використовуються тактики модуляції та еквівалентності.

Перспективи нашого дослідження полягають у подальших аналізах особливостей дублювання кінострічок медичного жанру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горіленко А.Ю. Структурні та семантичні особливості медичного англомовного сленгу. Електронне джерело. URL: https://www.psyh.kiev.ua/Горіленко_А.Ю._Структурні_та_семантичні_особливості_медичного_англомовного_сленгу.
2. Гридасова О.І. Кінодискурс як об’єкт навчання кіноперекладу. Вісник Житомирського державного університету. 2014. No 2 (74). С. 102-107.
3. Гуш Ю. Історія дубляжу: Як українська мова 30 років пробивалася до кінотеатрів. Онлайн стаття. URL: https://kh.depo.ua/ukr/kh/istoriya-dublyazhu-yak-ukrainska-mova-30-rokiv-probivalasya-do-kinoteatriv-202108221357357.
4. Калашник В.С. Проблеми перекладу медичної термінології. Людина та образ у світі мови, вибрані статті. ХНУ ім. В.Н. Каразіна. 2011. С. 328–333.
5. Кочерга О.О. Евфемізми в українській мові: види, функції, сфери вживання. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. 2017. 54(1). С. 102–107.
6. Кукаріна А.Д. Способи перекладу абревіатур в англомовному та україномовному медичному дискурсі : дис. … канд. філол. наук : 10.02.16 / Київський національний лінгвістичний університет. Херсон, 2017. 262 с.
7. Литвиненко Н.П. Дослідження медичного дискурсу у вітчизняному та зарубіжному мовознавстві. Мовознавство, 2009. Вип. 17. С. 143–152.
8. Литвиненко Н.П. Сучасний український медичний дискурс : автореф. дис. … докт. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2010. 37 с.
9. Литвиненко Н.П., Місник Н.В. Медицина в термінах і визначеннях. Київ : Книга-плюс, 2013. 304 с.
10. Поворознюк Р.В. Медичний переклад: теорія та практика (у 2 томах). Київ: Видавець Заславський О.Ю., 2019. Т.1.: 376 с., Т.2.: 463 с.
11. Поворознюк Р.В. Переклад медичних текстів: теорія та практика. Київ: Видавець Заславський О.Ю., 2017. 223 с.

12. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 січня 2006 року № 20 "Про затвердження Порядку розповсюдження та демонстрування кінофільмів на території України". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20-2006-%D0%BF#Text
13. Софієнко І.В. Становлення кіноперекладу в Україні. Мовні і концептуальні картини світу. 2014. Вип. 50 (2). С. 401-405.
14. Сучасні підходи в комунікації "лікар – пацієнт". Інтернет-блог. URL: https://zdorovi.agency/blog/suchasni-pidhodi-v-komunikaciyi-likar-paciyent/.
15. Шаніна О.С. Медичний дискурс: комунікативно-прагматичний і сугестивний аспекти : дис. … канд. філол. наук : 10.02.01 / Одеський національний університет імені І.І. Мечникова. Одеса, 2015. 254 с.
16. Allan, K., Burridge, K. Euphemism and dysphemism: Language used as shield and weapon. Oxford University Press. 1991.
17. Allan, K., Burridge, K. Forbidden words: Taboo and the censoring of language. Cambridge University Press. 2006.
18. Ávila, A. El doblaje. Madrid: Cátedra. 1997.
19. Baker, M. In Other Words: A Coursebook on Translation. Routledge. 1992.
20. Biber, D., Conrad, S. Register, genre, and style. Cambridge University Press. 2009.
21. Chaume, F. Film Studies and Translation Studies: Two Disciplines at Stake in Audiovisual Translation. 2004.
22. Chaume, F. Synchronization in dubbing: a translational approach, in Pilar Orero (ed.) Topics in Audiovisual Translation. Amsterdam & Philadelphia: Benjamins. 2005. P. 35–52.
23. Chaume, F. Audiovisual Translation: Dubbing. Routledge. 2012.
24. Crystal, D. A dictionary of linguistics and phonetics. Wiley-Blackwell. 2008.
25. Díaz Cintas, J., Remael. Audiovisual Translation: Subtitling. Manchester: St. Jerome Publishing. 2007.
26. Díaz Cintas, J. Teoría y práctca de la subttulación. Inglésespañol. Barcelona: Ariel Cine. 2003.

27. Dollerup, C., Lindegaard, A. Teaching translation and interpreting 4: Building bridges. John Benjamins Publishing Company. 2016.
28. Ferrer, A. Science of Translating. Brill. 2003.
29. Ferrer, A. Manga, anime, and visual art culture. International Journal of Art & Design Education. 2016. P. 195-203.
30. Fodor, I. Film Dubbing: Phonetic, Semiotic, Esthetic and Psychological Aspects. Hamburg: Helmut Buske. 1976.
31. Gibbs, R. The poetics of mind: Figurative thought, language, and understanding. Cambridge: Cambridge University Press. 1994.
32. Goris, O. The Question of French Dubbing: Towards a Frame for Systematic Investgaton. 1993. P. 169–190.
33. Granell, X. Video game localization: A brief survey. Tradumàtica: Tecnologies de la traducció. 2010. Retrieved from http://www.fti.uab.es/tradumatica/revista/num8/articles/05/05art.html
34. Hatim, B., Ian M. The Translator as Communicator. London: Routledge. 1997.
35. Hendrickx, M. Le doublage: histoire, techniques, esthétique. Paris: Stock. 1984.
36. Hirdes, A., Dubois, A. Medical slang and its functions in the doctor-patient relationship: a narrative review. Journal of General Internal Medicine. 2019.
37. Hornby, A. S. Oxford advanced learner's dictionary of current English. Oxford: Oxford University Press. 1995.
38. Hornby, A. S. Oxford advanced learner's dictionary (8th edition). Oxford: Oxford University Press. 2010.
39. Hughes, G. Euphemism and dysphemism: Language used as shield and weapon. Routledge. 2016.
40. Hurtado de Mendoza, I. Translating proper names into Spanish: The case of Forrest Gump, in Díaz Cintas, J. New Trends in Audiovisual Translation. Bristol, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters. 2009. P. 70–82.
41. Catford, J. A Linguistic Theory of Translation. Oxford University Press. 1965.
42. Jorgensen, A. S. What is a phrasal compound? 2010. Retrieved from The Classroom: http://www.theclassroom.com/phrasal-compound-114019.html.

43. Kretschmer, I. Audiovisual Translation. In Y. Gambier & L. van Doorslaer (Eds.), Handbook of Translation Studies, John Benjamins Publishing Company. 2011. .Vol. 2. P. 7–13.
44. Martí, F., José L. An empirical and descriptive study of the translation method for dubbing and subtitling". Linguistica Antverpiensia. 2007. P. 171–184.
45. Martínez S., Juan J. Translating Audiovisual Humour. A Case Study". Perspectives: Studies in Translatology. 2005. P. 289–296.
46. Martínez S., Juan J. Building Bridges between Cultural Studies and Translation Studies: With Reference to the Audiovisual Field. Journal of Language and Translation. 2010. P. 115–136.
47. Mayoral, R. El espectador y la traducción audiovisual, in Rosa Agost and Frederic Chaume (eds). La traducción en los medios audiovisuales. Castelló de la Plana: Publicacions de la Universitat Jaume I. 2001. P. 33–46.
48. Mayoral, R., Dorothy K. and Natividad G. Concept of Constrained Translation. Non-Linguistic Perspectives of Translation. 1988. P. 356–367.
49. Mocini, R. Euphemism as a pragmatic phenomenon. European Journal of Pragmatism and Society. 2017. P. 252-270.
50. Moon, R. Fixed Expressions and Idioms in English: A Corpus-Based Approach. Oxford University Press. 1998.
51. Munday, J. Introducing Translation Studies. London & New York: Routledge. 2001.
52. Newmark, P. Approaches to Translation. Prentice Hall. 1988.
53. Nida, E. Contexts in translating. Amsterdam: John Benjamin Publishing Co. 2001.
54. Nord, C. Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained. St. Jerome Publishing. 1997.
55. Pino, M., Parry, D., Feathers, L. Communication in healthcare settings: Policies, perspectives, and practices. Routledge. 2021.
56. Povoroznyuk, R. V. Intercultural generic repossession in medical TV drama. Journal of Language and Linguistic Studies. 2021. Turkey, Scopus: №17.

P. 1346–1358

57. Pym, A. Exploring Translation Theories. Routledge. 2010
58. Qian, S. Screen Translation in Mainland China, in Gilbert, C. F. and Kenneth, K. L. Dubbing and Subtitling in a World Context. Hong Kong: The Chinese University Press. 2011. P. 13–22.
59. Reiss, K., Vermeer, H. J. Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie. Max Niemeyer Verlag. 1984.
60. Remael, A. A Polysystem Approach to British New Wave Film Adaptation, Screenwriting and Dialogue. PhD Thesis. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven. 2000.
61. Romero Fresco, P. Subtitling today: New formats and developments. The Routledge Handbook of Audiovisual Translation. 2018. P. 189–204.
62. Rundell, M. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners. Macmillan Education. 2007.
63. Venuti, L. The Translator's Invisibility: A History of Translation. Routledge. 1995.
64. Vinay, J. P., Darbelnet, J. Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation (J. C. Sager & M. J. Hamel, Trans.). John Benjamins Publishing. 1995.
65. Whitman-Linsen, C. Through the Dubbing Glass. Frankfurt am Main: Peter Lang. 1992
66. Winning the second half: The perceived and actual impact of the coach's half-time speech on basketball players' performance. 2022. URL: https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/17479541221089743?icid=int.sj-full-text.citing-articles.2.
67. Wright, B., Lallo, M. The voice-over bible: Everything you need to know about voice-overs. Silman-James Press. 2009.

ДОВІДКОВІ ДЖЕРЕЛА

68. Асоціація міжнародних і всеукраїнських громадських організацій "CHILD.UA", вебпортал. Синдром саванта та аутизм. URL:

https://autism.ua/about-autism/26-sotsium/sotsiumu/880-syndrom-savanta-autyzm.

69. Кембриджський електронний ідіоматичний словник. URL: http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british.
70. Український багатомовний онлайн-словник Kyiv Dictionary. URL: https://www.kyivdictionary.com/uk.
71. "Play God." Merriam-Webster.com, accessed May 6, 2023. URL: https://www.merriam-webster.com/dictionary/play%20God.
72. Glosbe, онлайн-платформа словників з контекстним перекладом. URL: https://uk.glosbe.com/.
73. Longman Dictionary of Contemporary English. URL: http://www.ldoceonline.com.
74. Slovnenya, English–Ukrainian dictionary. URL: https://slovnenya.com/dictionary/.
75. Tacheng.info, онлайн-словник ідіоматичних виразів. URL: https://teacheng.info/reference/idioms.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

76. Subslikescript. Першоджерело англійською мовою. Транскрипти до телесеріалу «Добрий лікар» (The Good Doctor). URL: https://subslikescript.com/series/The_Good_Doctor-70478.
77. Uakino. Українськомовний дубляж до телесеріалу «Добрий лікар» (The Good Doctor). URL: https://uakino.club/seriesss/drama_series/8675-dobriy-lkar-horoshiy-lkar/download.html.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

С.1.Е.1. — Сезон 1. Епізод 1.

С.1.Е.3. — Сезон 1. Епізод 3.

С.1.Е.4. — Сезон 1. Епізод 4.

С.1.Е.5. — Сезон 1. Епізод 5.

С.1.Е.6. — Сезон 1. Епізод 6.

С.1.Е.7. — Сезон 1. Епізод 7.

С.1.Е.9. — Сезон 1. Епізод 9.

С.1.Е.11. — Сезон 1. Епізод 11.

С.1.Е.12. — Сезон 1. Епізод 12.

С.1.Е.14. — Сезон 1. Епізод 14.

С.1.Е.16. — Сезон 1. Епізод 16.

С.1.Е.18. — Сезон 1. Епізод 18.

С.3.Е.1. — Сезон 3. Епізод 1.

С.3.Е.3. — Сезон 3. Епізод 3.

С.3.Е.5. — Сезон 3. Епізод 5.

С.3.Е.8. — Сезон 3. Епізод 8.

С.3.Е.9. — Сезон 3. Епізод 9.

С.3.Е.16. — Сезон 3. Епізод 16.

С.4.Е.2. — Сезон 4. Епізод 2.

С.4.Е.4. — Сезон 4. Епізод 4.

С.4.Е.8. — Сезон 4. Епізод 8.

С.4.Е.17. — Сезон 4. Епізод 17.

С.6.Е.20. — Сезон 6. Епізод 20.

SUMMARY

Medical translation plays a pivotal role in facilitating effective communication and knowledge sharing within the healthcare industry. With the increasing globalization and diversity of the world, medical translation, particularly in the form of dubbing, has gained significant prominence. This research delves into the domain of dubbing as an essential method for translating medical content, drawing inspiration from its successful utilization in the entertainment industry. The process of dubbing involves synchronizing the lip movements of the original actors with the translated dialogue (lip sync), while ensuring the accurate conveyance of the intended meaning and cultural context of the source material.

The relevance of this study lies in the ability of medical dubbing to reach a broader audience, thereby overcoming language and cultural barriers. The current global scenario, marked by the COVID-19 pandemic and Russia's invasion of Ukraine, has underscored the crucial role of timely and precise medical information dissemination. As the world becomes increasingly interconnected and diverse, the popularity of medical dubbing is expected to surge.

The research primarily focuses on examining the intricacies of dubbing medical films and TV series, specifically analyzing the critically acclaimed medical drama "The Good Doctor". **The academic input** is backed by the fact that the TV show presents unique lexical elements, along with culturally specific components and emotional nuances inherent in medical discourse, necessitating the meticulous selection of strategies and tactics for translation into Ukrainian.

The object of the study comprise medical translation while dubbing English-language films and TV series into Ukrainian.

The subject matter of the work is technical standards of dubbing, translation strategies and tactics, as well as reproduction of the linguistic, cultural and emotional potential of the TV series "The Good Doctor" in translation into Ukrainian.

The goal of the study is to define technical standards, as well as strategies and tactics of medical translation when dubbing “The Good Doctor” TV series, which allow preserving the original linguistic and stylistic coloring.

To achieve this goal, the following **tasks** need to be solved:

- to analyze domestic dubbing studies;
- to study technical standards of dubbing;
- to highlight the specifics of reproducing medical discourse when dubbing films and shows;
- to focus on strategies and tactics for rendering foreign TV series of the medical genre to Ukrainian-language culture;
- to analyze technical standards as well as translation strategies and tactics for the existing Ukrainian dubbing of the selected series;
- to identify and analyze the emotional tone of medical terminology in the selected material;
- to determine the best translation strategies and tactics for several language units when dubbing medical films;

The methodological basis of our study is the following types of analysis:

- **theoretical method** of analysis, to study works related to dubbing and medical discourse;
- **comparative method** of analysis, to compare the Ukrainian-language dubbing and the original soundtrack of the TV series “The Good Doctor”;
- **descriptive method** of analysis, to classify the particularities of medical discourse dubbing, as well as to study the strategies and tactics of dubbed translation of the TV series “Good Doctor”";
- **quantitative method** of analysis, to support our findings with statistics.

The study holds **theoretical significance** as it contributes to the analysis of research in the field of dubbing medical films, thereby advancing the understanding of medical discourse as a dubbing process.

The practical significance of the research lies in the results that can be applied in the composition of student qualification papers, as well as in the advancement of translation studies, audiovisual translation, dubbing, and medical discourse. Additionally, our work contributes to the examination of cultural and emotional aspects of medical films, the pragmatics of medical discourse, and the distinctive vocabulary

and terminology associated with the selected genre of films and series.

The structure of our research encompasses an introduction, three chapters, conclusions for each chapter, general conclusions, a reference list, and a summary.

The introduction establishes the relevance of the study, highlights its academic input, defines the object and subject matter, specifies the goal and tasks, outlines the analytical methods employed, and elucidates the theoretical and practical significance of the work.

The first chapter serves as the theoretical foundation for our research. This section encompasses the following subsections: dubbing as a form of audiovisual translation, dubbing practices in Ukraine, technical standards governing dubbing, specific considerations in reproducing medical discourse, and particularities of communication among medical professionals.

The second chapter involves an examination of adherence to technical standards of dubbing using the Ukrainian-language translation of the TV series “The Good Doctor” as a case study. The analyzed technical standards include synchronization, coherence between the images and the text, loyal translation and authentic and realistic dialogues.

The third chapter delves into the strategies and tactics employed in dubbing medical drama, based on the Ukrainian-language translation of the TV series “The Good Doctor”. Within this section, we explore the translation of idiomatic expressions, medical terminology, and euphemisms.

The conclusions provide a comprehensive summary of our research findings and present the analysis of the strategies and tactics employed in medical translation during the process of dubbing films and TV series.

In the practical part, we have conducted some research on technical aspects, translation strategies and tactics in the process of dubbing medical drama “The Good Doctor”. **We’ve analyzed 103 examples**. In the process of analyzing certain language units or cases, such as idiomatic expressions, medical terminology, euphemisms and dysphemisms, strategies and tactics have been singled out. The translation strategies are **semantic translation** and **communicative translation**. We’ve come to the

conclusion that such grammatical and lexical transformations as: **equivalence, borrowing, literal translation, transposition, adaptation,** and **modulation** were used in the target product. Despite the fact that medical discourse is characterized by the use of the first strategy, communicative translation also played a crucial role in the chosen version of the translation.